

Forbudssagen mod Loyal to Familia

Freja Amalie Illemann Johansen
Studienummer: 20137287
Mette Stagsted Kristensen
Studienummer: 20143200

Jura – 10. semester
Kandidatspeciale 2019
Vejleder: Jesper Lindholm
Aalborg Universitet

1. Abstract

This project examines when an association according to the Convention on Human Rights, article 11 and “Grundloven” § 78 regarding freedom of assembly, can be dissolved. To enlighten this, we have used the case of the temporary prohibition against Loyal to Familia (LTF). This prohibition was declared September 4th, 2018, where after all organizational activity in LTF was banned, including continuation and the right to display its logo. According to “Grundloven” § 78, an organization can be temporarily prohibited, where after a court case must immediately be raised against its dissolution. There have been several legal considerations related to the ban, including whether the constitutional rights will be diluted by the reinterpretation of the law. We include former reports and examinations, including former attempts to dissolve associations such as Hells Angels, Bandidos, AK81 and Hizb ut Tahrir. In an assessment of the right to dissolve an association it must be proven that the association has an illegal purpose, and that it operates using violence. There must be proportionality between the dissolution of the association and the purpose of the association. With the support from research literature, statements from police, Minister of Justice, professors and interview with the case’ prosecutor, it is concluded that LTF groups have a common purpose: They have existed for six years, have a clear structure, are hierarchically organized with a defined leadership and membership lists, and therefore consist of a permanent group of persons. LTF is therefore considered to be an association. On the other hand, it is more doubtful whether it can be proved that LTF has an illegal purpose and that the violence arises from the association. It is clear that members of LTF show a violent behaviour, but when comparing the dissolution case against LTF with former statements and reports, there are strict conditions needed to prove that the violence arises from the association. It is therefore assessed from the evidence used in this analysis that it is not beyond any reasonable doubt that LTF is an association for an illegal purpose, including act of violence, If the same high evidence requirements are applied in the prohibition case against LTF

Indholdsfortegnelse

1. Abstract	1
2. Emnefelt	4
2.1. Indledning	4
2.2. Problemformulering	6
2.3. Afgrænsning	6
2.4. Metode	7
2.5. Fremgangsmåden	11
3. Grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention	12
3.1. Grundlovens § 78	12
3.1.1. Foreningsdannelse, jf. § 78, stk. 1	12
3.1.1.1. Uden forudgående tilladelse	13
3.1.1.2. Foreninger	13
3.1.1.3. Lovligt øjemed	14
3.1.1.4. Opløsning ved dom og opløsning ved lov	16
3.1.2. Virker ved vold, jf. § 78, stk. 2	17
3.1.3. Foreløbigt forbud, jf. § 78, stk. 3	20
3.1.4. Retsvirkninger fastsættes ved lov, jf. § 78, stk. 5	21
3.2. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 11	21
3.2.1. Foreningsdannelse	22
3.2.2. Begrebet forening	23
3.2.3. Opløsning af foreninger	24
3.3. Sammenfatning	26
4. Forbudssagen mod Loyal to Familia	28
4.1. Forældet retsstilling	29
4.2. Straffeprocess retlige og bevisretlige aspekter	30
4.3. Er Loyal to Familia en forening	32
4.3.1. Fælles formål med samvirket	33
4.3.2. Regler i det indbyrdes forhold mellem deltagerne og forholdet udadtil	41
4.3.3. Økonomiske forhold	43
4.3.4. Sammenfatning	44
4.4. Har Loyal to Familia et ulovligt øjemed herunder virker ved vold	45

4.4.1. Voldelige handlinger foretaget af foreningen gennem sin levetid i et ikke ubetydeligt omfang	46
4.4.2. Handlinger foretaget som et dominerende eller almindeligt led i foreningens virksomhed	50
4.4.3. Udgår fra foreningen	55
4.4.4. Sammenfatning	58
5. Retsvirkninger af det foreløbig forbud og opløsning ved dom	60
6. Retspolitiske overvejelser	63
7. Konklusion	65
8. Litteraturliste	67
8.1. Lovmateriale	67
8.2. Forarbejder	67
8.3. Retspraksis	68
8.4. Litteratur	69
8.5. Redegørelser og notater	70
8.6. Juridiske artikler	71
8.7. Avisartikler	71
8.8. Andet	73
9. Bilagsliste	76

2. Emnefelt

2.1. Indledning

Flere undersøgelser har vist, at Danmark generelt er et trygt land. Dette ses blandt andet i Politiets Tryghedsundersøgelse fra 2018.¹ Undersøgelserne viser også, at den grundlæggende tryghed ved forekomst af rocker- eller bandemiljø i nabolaget er generelt lavere end i resten af landet.²

De seneste år er der sket en stigning af skudepisoder i det offentlige rum. I perioden fra 2015 til 2016 var der registreret en tredobling af antallet af skudepisoder³, og i perioden fra juni til oktober 2017 var der registreret 49 banderelaterede skudepisoder.⁴ Dette kan være med til at skabe en øget utryghed for borgerne. For at bearbejde denne udvikling kom regeringen i 2017 med en ny bandepakke med 35 initiativer, som har til formål at presse rockere og bandemedlemmer.⁵

Som en del af bekæmpelsen mod bander tiltrådte justitsministeren i juni 2018 Rigsadvokatens indstilling om at indlede en sag ved domstolene om opløsning af Loyal to Familia (LTF) efter Grundlovens⁶ § 78.⁷ Efterfølgende traf Københavns politi den 4. september 2018 en afgørelse om at nedlægge et foreløbigt forbud mod LTF efter Grundlovens § 78, stk. 3. Københavns politi vurderede, at LTF er en forening, som har en voldelig og kriminell adfærd af så grov karakter, at der straks skulle gribes ind med et administrativt forbud.

I henhold til Grundlovens § 78, stk. 3 kan en forening foreløbigt forbydes. Når der er nedlagt et forbud, skal der straks anlægges sag ved domstolene imod foreningen til dens opløsning. Det er derfor interessant om grundlovsudvalget i sin tid, havde overvejet retsvirkningerne af et foreløbigt forbud, og hvilken betydning det vil have for

¹ Rigspolitiet: *Politiets Tryghedsundersøgelse 2018*, december 2018, kap. 3, borgernes grundlæggende tryghed

² Rigspolitiet: *Politiets Tryghedsundersøgelse 2017*, februar 2018, side 50

³ Justitsministeriet: *Aftale om Bandepakke III - Bander bag tremmer*, marts 2017

⁴ Rigspolitiet: *Politiets Tryghedsundersøgelse 2017*, februar 2018, side 39

⁵ Justitsministeriet: *Aftale om Bandepakke III - Bander bag tremmer*, marts 2017

⁶ Lov nr. 169 af 5. juni 1953 om Danmarks Riges Grundlov (herefter Grundloven)

⁷ Justitsministeriet: *Justitsministeren tiltræder sag om at opløse Loyal to Familia*, juni 2018

foreningen, at der kan gå flere år mellem det foreløbige forbud og den endelige afgørelse ved domstolene. Dette kan have store konsekvenser for foreningens virke og omdømme, og særligt hvis domstolene når frem til, at foreningen ikke kan forbydes, mener advokaten Michael Juul Eriksen, der repræsenterer LTF.⁸

Det er svært at forbyde foreninger i Danmark, da foreninger er beskyttet af Grundlovens § 78 og af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions⁹ (EMRK) art. 11. For at kunne forbyde foreningen skal det bevises, at foreningen har et ulovligt øjemed, herunder virker ved vold i henhold til Grundlovens § 78. Dette kan være svært at føre bevis for, hvis der ikke er foreningsvedtægter eller årlige generalforsamlinger i foreningen. Bevisbyrden i sagen mod Loyal to Familia er skærpet, da sagen skal føres efter de straffeprocessretlige regler hvor der er strengere krav til bevisbyrden.

Sagen mod Loyal to Familia er den første sag i dansk retshistorie, hvor domstolene skal tage stilling til, om en kriminel bande kan opløses, og der er derfor tale om et historisk skridt. Det er dog ikke første gang i danmarkshistorien, at Justitsministeriet prøver at få en forening opløst. I 1998 undersøgte Rigsadvokaten muligheden for at forbyde rockergrupperne Hells Angel og Bandidos¹⁰, og i 2004 og 2008 blev det forsøgt at opløse den muslimske bevægelse Hizb ut Tahrir.¹¹ Senest i 2010 afviste Rigsadvokaten at iværksætte en undersøgelse af opløsning af visse bander og rockergrupper, heriblandt Hells Angels, AK81, Bandidos og banderne.¹² I alle sagerne kom Rigsadvokaten frem til, at der ikke var tilstrækkelige beviser til at understøtte, at selve grupperne var kriminelle, og at volden udgik fra disse.¹³

De tidligere mislykkede forsøg på at forbyde grupperinger som foreninger, rejser derfor spørgsmålet om, hvorfor Justitsministeriet herunder Rigsadvokaten i dag tror, det vil være muligt at komme igennem med at opløse Loyal to Familia ved dom.

⁸ TV2 Nyhederne: *Københavns politi forbyder Loyal to Familia*, september 2018

⁹ Den Europæiske Menneskerettighedskonvention af 4. november 1950 (herefter EMRK)

¹⁰ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos

¹¹ 2004 redegørelse om Hizb ut Tahrir og 2008 redegørelse om Hizb ut Tahrir

¹² 2010 udtalelse om bander og rockergrupper

¹³ Politiken: *Juraprofessor derfor er tidligere forsøg på at forbyde bander mislykkedes*, august 2017

Det er ikke kun i Danmark, at rocker- og bandekriminalitet er et problem. Vores nabo-lande Tyskland og Holland har slået hårdt ned på bekæmpelse af rockergrupper ved at forbyde grupperingerne flere steder i landet, og det er netop den retning, den danske regering prøver at følge i forsøget på at bekæmpe rocker- og bandegrupper.¹⁴

Det er interessant at se, hvilke konsekvenser sagens udfald vil have for rocker- og bandegrupperinger fremadrettet, og om det blot er signalværdien af et forbud, man ønsker fra politikernes side. Jørgen Albæk Jensen, professor i offentlig ret ved Aarhus Universitet mener, at såfremt domstolene ikke nedlægger et forbud mod grupperingen LTF, vil det have katastrofale følger, da det vil være det samme som at godkende alle bander.¹⁵

2.2. Problemformulering

Kandidatspecialet har til formål at belyse, i hvilke tilfælde en forening kan forbydes i dansk ret. Det er i den henseende vigtig at afklare, hvornår der er tale om en forening efter Grundlovens § 78 og EMRK art. 11, samt hvor tungtvejende beviser, der skal til for at forbyde en forening, der har et ulovligt øjemed, herunder virker ved vold. Der tages udgangspunkt i det administrativt nedlagte forbud mod Loyal to Familia, og der inddrages en række tidligere sager, hvor foreninger, særligt rockergrupperinger, er søgt opløst.

2.3. Afgrænsning

Specialet tager udgangspunkt i foreningsfriheden efter Grundlovens § 78 og EMRK art. 11, med hovedfokus på Grundlovens § 78 og retten til at opløse en forening der har et ulovligt øjemed. EMRK art. 11 sondre mellem den positive og den negative foreningsfrihed. I specialet vil kun den positive foreningsfrihed blive behandlet, hvor-efter enhver har ret til at være medlem af en forening og danne foreninger. EMRK art. 11 omfatter både forsamlings- og foreningsfriheden, men da specialet koncentrerer sig om foreninger, vil forsamlingsfriheden ikke blive kommenteret yderligere. Både EMRK art. 11 og Grundlovens § 78, stk. 4 omfatter retten til at danne politiske partier.

¹⁴ District Court of Middel-Nederland: *ECLI:NL:RBMNE:2017:6241*, 2017 og DR indland: *Tyskland har forbudt bander - men de er der endnu*, august 2017

¹⁵ Politiken: *Juraprofessor derfor er tidligere forsøg på at forbyde bander mislykkedes*, august 2017

Dette indebærer en anden problemstilling og falder derfor udenfor specialets problemformulering.

I henhold til Grundlovens § 78 kan foreninger opløses ved lov, dette vil blive inddraget i begrænset omfang, eftersom hovedfokus er opløsning af Loyal to Familia, og opløsning ved lov ikke på nuværende tidspunkt er relevant i forhold til denne sag, idet der er nedlagt et foreløbigt forbud, som prøves ved domstolene.

Specialet anvender ordene opløse, ophæve og forbyde som synonyme, idet disse ord, ud fra en fortolkning og gennemlæsning af teorien, anvendes for det samme.

Der har været flere undersøgelser af muligheden for at søge foreninger opløst, herunder Pædofilgruppen i 2005. Pædofilgruppen havde opløst sig selv inden Rigsadvokaten foretog undersøgelsen. Derfor vil denne redegørelse ikke blive inddraget i specialet.¹⁶

Som nævnt indledningsvist er Danmark ikke det første land, der forsøger at nedlægge et forbud mod foreninger, der har et ulovligt øjemed. Tyskland og Holland har flere gange haft succes med at forbyde rockergrupperinger. Forbuddet har ikke fået rockerne til at forsvinde, men de er blevet mindre synlige i det offentlige, og man har gjort udøvelsen af deres virksomhed mere vanskelig.¹⁷ På grund af specialets omfang, har det ikke været muligt at inddrage afgørelserne fra Tyskland og Holland yderligere.

2.4. Metode

Specialet behandler foreningsfriheden i henhold til Grundlovens § 78 og EMRK art. 11. Den retsdogmatiske metode anvendes til at beskrive, analysere og fortolke gældende ret (de lege lata).¹⁸

¹⁶ Rigsadvokaten: *Resume af Rigsadvokatens redegørelse om muligheden for at søge Pædofilgruppen og DPA-Gruppen 04 opløst ved dom i henhold til grundlovens § 78*, 7. december 2005

¹⁷ DR Indland: *Tyskland har forbudt bander - men de er der endnu*, 27. august 2017

¹⁸ Munk-Hansen, Carsten: *Retsvidenskabsteori*, 2018, side 47, 64 og 204, Werlauff, Erik og Hansen, Lone: *Den juridiske metode - en introduktion*, 2016, side 247, Tvarnø, Christina og Nielsen, Ruth: *Retskilder og retsteorier*, 2017, side 29

Lovgivningen har høj retskildemæssig værdi, eftersom disse er demokratisk legitimeret, modsat de øvrige retskilder.¹⁹ Derfor er det naturligt, at specialet tager udgangspunkt i lovgivningen på området. Specialet behandler indledningsvis Grundlovens § 78 og EMRK art. 11. Til beskrivelse og fortolkning af disse bestemmelser er anvendt bøger af anerkendte forfattere.

Grundloven er den øverste retskilde i dansk ret og indeholder de grundlæggende rettigheder, værdier og hensyn, som det danske samfund bygger på, herunder foreningsfriheden.²⁰ Grundlovens forarbejder er ikke en retskilde, men kan være et nyttigt fortolkningsbidrag. Forarbejderne til Grundloven er af ældre dato, hvilket har betydning for deres retskildemæssige værdi.²¹

EMRK blev ratificeret i 1953 og blev efterfølgende inkorporeret i dansk ret i 1992²². Den har derfor høj retskildemæssig værdi i dansk ret, men er retskildemæssige placeret under Grundloven²³. Vi har undersøgt forarbejderne til EMRK. Forarbejderne beskriver primært EMRKs forhold til FN's Menneskerettighedserklæring og giver ikke en nærmere fortolkning af EMRK art. 11. Forarbejderne vil derfor ikke blive anvendt som en kilde i specialet.²⁴

Med inkorporeringen blev EMRK en del af dansk ret, hvilket medfører, at borgerne i Danmark kan støtte ret direkte på EMRK og dermed indbringe krænkelse af EMRK direkte ved den Europæiske menneskerettighedsdomstol.²⁵ Grundloven og EMRK indeholder grundlæggende rettigheder. Modstrid mellem Grundloven og EMRK vil sjældent opstå, mener Jens Elo Rytter eftersom "*EMRKs rettigheder begrænser ikke muligheden for en bedre rettighedsbeskyttelse i Grundloven, jf. også EMRK artikel 53. Omvendt vil det heller ikke stride imod Grundloven, at EMRK giver individet en bedre rettighedsbeskyttelse end Grundloven*"²⁶.

¹⁹ Evald, Jens: *Retskilderne og den juridiske metode*, 2000, side 16

²⁰ Evald, Jens: *Retskilderne og den juridiske metode*, 2000, side 29

²¹ Wegener, Morten: *Juridisk metode*, 1994, side 87 ff

²² Lov nr. 285 af 29. april 1992 om den Europæiske Menneskerettighedskonvention (inkorporeringsloven)

²³ Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 55

²⁴ Preparatory work on article 11 of the European Convention on Human Rights, Strasbourg, 16th August 1956

²⁵ Evald, Jens: *Retskilderne og den juridiske metode*, 2000, side 78

²⁶ Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 55

Den retsdogmatiske metode benyttes til fastlæggelse og anvendelsen af relevante retskilder udover lovgivningen.²⁷ Rigsadvokaten har som nævnt i afsnit 2.1 tidligere lavet redegørelser om muligheden for at opløse Hells Angels, AK81, Bandidos, Hizb ut Tahrir og bander i henhold til Grundlovens § 78.²⁸ Disse redegørelser vil blive inddraget i specialet til belysning af den nuværende retsstilling. De tidligere redegørelser har ikke ført til retssagsprøvelse, domstolene har derfor ikke taget stilling til, hvorvidt de er enige i Rigsadvokatens vurderinger. Rigsadvokatens redegørelser udgør derfor ikke en retskilde. Justitsministeriet tillægger redegørelserne stor vægt, idet Justitsministeriet ikke har forsøgt domstolsprøvelse i de tilfælde, hvor Rigsadvokaten vurderer, at der ikke er det fornødne bevis til at opløse foreningerne ifølge Grundlovens § 78. Rigsadvokatens tidligere redegørelser tillægges derfor en vis værdi og udgør en væsentlig kilde til besvarelse af problemformuleringen. Det skal dog bemærkes, at redegørelserne er udfærdiget af Rigsadvokaten, og dermed af den der anlægger forbuds-sagen, derudover er nogle af redegørelserne af ældre dato. Det har ikke været muligt at få adgang til alle dele af Rigsadvokatens redegørelser. I redegørelsen fra 1998 om mulighederne for at søge rockerklubberne Hells Angels og Bandidos opløst ved dom indgår kapitel 5-14 ikke i specialet, og i redegørelsen fra 2004 om opløsning af Hizb ut Tahrir indgår udelukkende sammenfatningen og konklusionen.²⁹

Udover Rigsadvokaten redegørelser er der i specialet anvendt litteratur, herunder videnskabelige artikler og forskningsbaseret bøger, udtalelser fra politiet, justitsministeren og professorer til at belyse den nuværende retsstilling. Disse kilder udgør ikke en retskilde, men er brugt til at understøtte besvarelsen af specialets problemformulering. Retsvidenskabelige artikler udgør et fortolkningsbidrag. Derudover er avisartikler og pressemeddelelser inddraget, til belysning af fakta om hvordan situation er i dag. En juridisk teoretiker der har udtalt sig i en avisartikel, kan tillægges en vis værdi, men vi er opmærksomme på, artiklen ikke er forskningsbaseret, og den derfor ikke udgør et fortolkningsbidrag.

²⁷ Tvarnø, Christina D. og Ruth Nielsen: *Retskilder og Retsteorier*, 2014, side 34 ff

²⁸ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, 2004 redegørelse om Hizb ut Tahrir, 2008 redegørelse om Hizb ut Tahrir og 2010 udtalelse om bander og rockergrupper

²⁹ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos

Specialet tager udgangspunkt i det nedlagte forbud mod Loyal to Familia, som verserer i skrivende stund ved Københavns byret, og derfor foreligger der ingen domstolsafgørelse. Københavns politi har lavet en gennemgående efterforskning i sagen om LTF, som vi har søgt aktindsigt i, men har fået afslag. Derudover har vi snakket med anklageren i sagen, Lasse Biehl, som blandt andet kunne fortælle, at anklagemyndigheden først vil forsøge at bevise, at der er tale om en forening, og herefter om LTF har et ulovligt øjemed herunder virker ved vold.

I specialet er der anvendt tal trukket fra Politiets Efterforskningsstøttedatabase (PED), som blev fremlagt i Københavns byret den 8. april 2019. De relevante tal er gengivet i tabellerne i bilag 4. PED tallene anvendes til at belyse, hvorvidt Loyal to Familias medlemmer udøver ulovlige aktiviteter. Der er forgæves forsøgt at få aktindsigt i tabellerne fra PED. Tabellerne er derfor en afskrift fra forelæggelsen i retten den 8. april 2019. Derfor kan afskriften være behæftet med en usikkerhed. I stedet for at anvende afskrift af ovenstående tabeller, kunne der i specialet være lavet en analyse af afgørelser, hvor LTF-medlemmer er dømt, for på den måde at give et indblik i hvilke straflovsovertrædelser LTF-medlemmerne begår. Denne analyse ville være baseret på offentliggjorte afgørelser, og ville derfor ikke være retvisende, idet alle afgørelser ikke offentliggøres. Derfor anvendes afskrift af PED tabellen. De offentliggjorte afgørelser, hvor LTF-medlemmer er dømt, er inddraget relevante steder i specialet for blandt andet at se, hvad retten, vidner og LTF-medlemmer udtaler om LTF. På nuværende tidspunkt er der anlagt flere sager mod LTF-medlemmers overtrædelse af forbuddet.³⁰ Det er forsøgt at få adgang til sagerne, men uden held, muligvis fordi sagerne endnu ikke er afgjort.

Derudover er seneste litteratur om EMRK forsøgt suppleret med afsøgning af EMD praksis om området, ligeledes uden resultat.

³⁰ Documents: 39 sager mod LFT siden forbuddet, februar 2019

2.5. Fremgangsmåden

Kandidatspecialet indeholder indledningsvis abstract. Herefter findes specialets emnefelt, indeholdende indledning, problemformulering, afgrænsning og metode. I kapitel 3 er Grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention beskrevet for at klarlægge, hvornår der er tale om en forening, der har et ulovligt øjemed, herunder virker ved vold i henhold til Grundlovens § 78 og EMRK art. 11. Kapitel 4 indeholder indledningsvis en analyse af retspraksis og derefter en kort gennemgang af de strafretlige og procesretlige aspekter i forhold til opløsning af foreninger. Derudover indeholder kapitel 4 en vurdering af hvorvidt Loyal to Familia er en forening, og derefter om LTF har et ulovligt øjemed, herunder virker ved vold. Kapitel 5 omfatter overvejelser om retsvirkningerne af et foreløbig forbud og endelig opløsning ved dom, og afslutningsvis er der i kapitel 6 foretaget nogle retspolitiske overvejelser.

3. Grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Specialets formål er at belyse foreninger og opløsningen heraf i henhold til Grundlovens § 78 og EMRK art. 11. Derfor tager specialet udgangspunkt i disse bestemmelser. I det følgende vil bestemmelseernes anvendelsesområder blive analyseret.

3.1. Grundlovens § 78

Foreningsfriheden går tilbage til stiftelsen af Grundloven i 1849, og er en grundlæggende værdi i det danske samfund. Bestemmelsen har gennem tiden haft forskellige placeringer i Grundloven. Det nuværende stykke 1 og stykke 3, har i det væsentligste samme ordlyd som i 1849.³¹ De øvrige stykker i § 78 blev tilføjet i 1953, og er ikke ændret siden.³² Dele af § 78 er skrevet for 170 år siden. Det er derfor relevant at fortolke, forstå og analysere Grundloven ud fra nutidens samfund.

Grundloven § 78

Borgerne har ret til uden forudgående tilladelse at danne foreninger i ethvert lovligt øjemed.

Stk. 2. Foreninger, der virker ved eller søger at nå deres mål ved vold, anstiftelse af vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledes tænkende, bliver at opløse ved dom.

Stk. 3. Ingen forening kan opløses ved en regeringsforanstaltning. Dog kan en forening foreløbig forbydes, men der skal da straks anlægges sag imod den til dens opløsning.

Stk. 4. Sager om opløsning af politiske foreninger skal uden særlig tilladelse kunne indbringes for rigets øverste domstol.

Stk. 5. Opløsningens retsvirkninger fastsættes nærmere ved lov.

3.1.1. Foreningsdannelse, jf. § 78, stk. 1

Grundlovens § 78 beskytter overordnet borgernes ret til at danne foreninger uden indblanding fra offentlige myndigheder.³³ En ordlydsfortolkning af stykke 1 kan frembringe en forståelse af, at forbuddet mod foreningscensur er begrænset til at angå lovlige foreninger. Hvilket vil medføre, at foreningscensur er tilladt, hvis foreningen har et

³¹ Beretninger om Forhandlinger paa Rigsdagen 1849, sp. 2625

³² Rigsdagstidende 1952-53, tillæg A, II, sp. 3613 ff

³³ Zahle, Henrik: *Dansk forfatningsret 3, menneskerettigheder*, 2003, side 140

ulovligt øjemed. Dette kan ikke anses for at være hensigten med bestemmelsen, og derfor må bestemmelsen skulle forstås som to uafhængige led. Dermed gælder forbuddet mod foreningscensur og retten til at danne foreninger uden tilladelse, uanset om foreningen er lovlig eller ulovlig.³⁴

3.1.1.1. Uden forudgående tilladelse

Første del i § 78, stk. 1 medfører, at der ikke kræves tilladelse for at danne en forening, og at alle borgere har ret til at danne en forening uden tilladelse. Dermed beskyttes foreningsdannelse og den formelle foreningsfrihed. Den materielle foreningsfrihed er ikke beskyttet i § 78, idet lovgiver kan erklære en forening ulovlig via lovgivningen, jf. afsnit 3.1.1.4.³⁵

Den formelle foreningsfrihed beskytter mod foreningscensur fra myndighederne. Foreningscensur forekommer i tilfælde, hvor en forening skal godkendes og tillades af myndighederne, og i tilfælde hvor en forening ud fra myndighedernes skøn erklæres ulovlig. Foreningens lovlighed skal afgøres ud fra gældende lovgivning. Lovligheden skal ikke afhænge af myndighedernes skøn, da dette kan fortolkes som myndighedernes stiltiende accept af foreningen, hvis myndighederne ikke griber ind i foreningsdannelsen.³⁶

Uden forudgående tilladelse medfører dermed, at en borger ikke kan anklages for den blotte dannelse af en forening, idet § 78, stk. 1 beskytter denne frihed.

3.1.1.2. Foreninger

Grundloven indeholder ingen definition af foreningsbegrebet. Flere forfattere har gennem tiden beskrevet en forening. Heriblandt beskriver Henrik Zahle, en forening som *“et varigt samvirke af en kreds af personer med et nærmere bestemt formål... Om medlemmernes indbyrdes forhold og foreningens forhold til omverdenen gælder et mere eller mindre udviklet sæt af regler, der i almindelighed er fastsat i foreningens vedtægter”*³⁷. Derudover anfører Max Sørensen, *“ved en forening forstår man i*

³⁴ Sørensen, Max: *Statsforfatningsret*, 1973, side 386 og Ross, Alf: *Dansk statsforfatningsret 2*, 1980, side 734

³⁵ Sørensen, Max: *Statsforfatningsret*, 1973, side 388

³⁶ Ross, Alf: *Dansk statsforfatningsret 2*, 1980, side 733

³⁷ Zahle, Henrik: *Dansk forfatningsret 3, menneskerettigheder*, 2003, side 140

almindelighed det samvirke mellem en kreds af personer, som sker i et nærmere bestemt øjemed efter fastlagte regler...”³⁸. Alf Ross påpeger, at “ved en forening forstås man sædvanligvis noget i retningen af den organiserede frivillige sammenslutning af en kreds af private personer til fremme af visse begrænsede formål”³⁹. En forening må derfor anses for at være et samvirke af private personer, som har et formål og fastlagte regler. Det er ikke en betingelse, at en forening har vedtægter og skrevne regler for at kunne anses som værende en forening.⁴⁰ Alf Ross anfører, at der kræves en fast og varig sammenslutning, før der er tale om en forening.⁴¹ Dermed kan ikke alle møder mellem private personer anses som værende en forening. Det kræver, at der er en form for varigt samvirke og en forholdsvis fast personkreds.

3.1.1.3. Lovligt øjemed

En forening kan opløses, hvis foreningens øjemed er ulovligt.⁴² En ordlydsfortolkning af lovligt øjemed, medfører “at en forening er lovlig når dens øjemed er lovligt, ulovlig når dens øjemed er ulovligt”⁴³. Forarbejderne til § 78 bidrager ikke til forståelsen af lovligt øjemed.⁴⁴ Fortolkningen af lovligt øjemed overlades derfor til lovgiver og domstolene. Opløsning af foreninger er derfor *ikke* begrænset til foreninger, der virker ved vold jf. § 78, stk. 2.⁴⁵

I teorien er der diskussion om, hvorvidt øjemedet skal være ulovligt ifølge lovgivningen, eller om uskrevne retsgrundsætninger er tilstrækkeligt grundlag til at opløse foreninger. Max Sørensen og Alf Ross anfører, at uskrevne grundsætninger skabt gennem retspraksis må kunne begrunde en opløsning af en forening, eftersom domstolene har kompetence til at opløse foreninger. Derudover mener Max Sørensen, at anordninger, anerkendte retskilder og retssædvaner også vil kunne begrunde opløsning af en forening.⁴⁶ Henrik Zahle er derimod af den opfattelse, at en forenings ulovlige

³⁸ Sørensen, Max: *Statsforfatningsret*, 1973, side 282

³⁹ Ross, Alf: *Dansk statsforfatningsret 2*, 1980, side 730

⁴⁰ Zahle, Henrik: *Danmarks Riges Grundlov med kommentarer*, 2006, side 555

⁴¹ Ross, Alf: *Dansk statsforfatningsret 2*, 1980, side 735

⁴² Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 369

⁴³ Ross, Alf: *Dansk statsforfatningsret 2*, 1980, side 747

⁴⁴ Beretninger om Forhandlinger paa Rigsdagen 1849, sp. 2625 ff og 3225 ff

⁴⁵ Sørensen, Max: *Statsforfatningsret*, 1973, side 387

⁴⁶ Ross, Alf: *Dansk statsforfatningsret 2*, 1980, side 749 og Sørensen, Max: *Statsforfatningsret*, 1973, side 388

øjemed bør kunne konstateres ud fra loven eller forskrifter udstedt i medfør af loven.⁴⁷ Jens Elo Rytter mener ligeledes, at ulovlige formål skal bero på “*gældende almindelig lovgivning*”⁴⁸. Max Sørensen og Alf Ross’ holdning støttes af den forældede sag om opløsning af foreningen Nekkab, som havde til formål at være en selskabelig forening for homoseksuelle.⁴⁹ Foreningen blev opløst, trods foreningens aktiviteter ikke var ulovlige ifølge lovgivningen. Derfor antages det, at en forening kan opløses, selvom deres formål *kun* er i strid med uskrevne retsgrundsætninger, og *ikke* i strid med loven. Lovgiver kan via lovgivningen gøre ethvert øjemed ulovligt, mener Max Sørensen.⁵⁰ Henrik Zahle påpeger, at lovgivers indgriben i foreningsfriheden ved at gøre et formål ulovligt, skal være i overensstemmelse med EMRK art. 11, stk. 2, og dermed nødvendigt i et demokratisk samfund. Lovgiver kan derfor ifølge Zahle ikke gøre *ethvert* øjemed ulovligt.⁵¹

Foreningens lovlige øjemed skal afgøres ud fra, hvad foreningen faktisk foretager sig og ikke i forhold til foreningens vedtægter og formål.⁵² Et delvist ulovligt formål vil i konkrete tilfælde være tilstrækkeligt til at opløse en forening.⁵³ Hvis foreningens formål er at indsamle penge til kræftsyge børn, men denne indsamling sker gennem salg af narkotika, vil foreningen kunne opløses. Derimod kan foreninger, hvis formål er at gøre noget ulovligt lovligt, fx legalisering af narkotika, ikke opløses så længe foreningen forfølger formålet på lovlig vis.⁵⁴

Det skal ved opløsning af en forening vurderes, hvorvidt det er foreningen, der har et ulovligt formål, eller om det er medlemmerne af foreningen, der begår lovovertrædelser. Denne vurdering kan bevismæssig være vanskelig, da det er svært at vurdere, hvorvidt handlingerne er foretaget på foreningens eller medlemmernes egne vegne. Medlemmernes straffelovsovertrædelse anses ikke som værende tilstrækkeligt bevis for, at foreningen har et ulovligt øjemed, men hvis flere medlemmer er straffet

⁴⁷ Zahle, Henrik: *Dansk forfatningsret 3, menneskerettigheder*, 2003, side 145

⁴⁸ Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 374

⁴⁹ U 1924.514 H

⁵⁰ Sørensen, Max: *Statsforfatningsret*, 1973, side 388

⁵¹ Zahle, Henrik: *Dansk forfatningsret 3, menneskerettigheder*, 2003, side 147

⁵² Christensen, Jens Peter og Jensen, Jørgen Albæk m.fl: *Grundloven med kommentarer*, 2015, side 520

⁵³ Zahle, Henrik: *Danmarks Riges Grundlov med kommentarer*, 2006, side 565

⁵⁴ Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 375

adskillige gange, kan det indgå i vurderingen. Derudover vil særligt handlinger, og udtalelser fra forenings ledende medlemmer kunne indgå i vurderingen af foreningens ulovlige formål.⁵⁵ Enkelte lovovertrædelser begået af foreningen er *ikke* tilstrækkeligt til at anse foreningen for at have et ulovligt øjemed. Der skal være adskillige lovovertrædelser og af en vis grovhed. I den konkrete vurdering skal alvorligheden af lovovertrædelserne inddrages, og hvorvidt handlingen var planlagt eller tilfældig.⁵⁶

3.1.1.4. Opløsning ved dom og opløsning ved lov

En forening kan utvivlsomt opløses ved dom jf. Grundlovens § 78, stk. 1, 2 og 3. Derimod er det mere omdiskuteret, hvorvidt det er muligt at opløse en forening ved lov.

Opløsning af foreningen ved dom udgør ikke en indskrænkning i forbuddet mod censur fra myndighederne, eftersom opløsningen ikke sker på baggrund af et skøn, men ud fra lovgivningen og uskrevne retsgrundsætninger.⁵⁷

Max Sørensen, Henrik Zahle, Peter Germer og Alf Ross anfører, at foreninger kan opløses ved lov og ikke udelukkende ved dom⁵⁸. Det fremgår af forarbejderne til 1849-Grundloven, at udvalget ønskede, at formuleringen "*ingen forening kan ophæves uden ved dom*" i stedet skulle affattes "*ingen forening kan ophæves ved en regeringsforanstaltning*".⁵⁹ Udvalgets baggrund herfor var, *ikke* at udelukke muligheden for ophævelse af foreninger gennem lovgivning.⁶⁰ Dermed fremgår det klart af forarbejderne, at lovgiver har ønsket, at foreninger skal kunne opløses ved lov. Udvalget påpeger, at lovgivningsmagten indgriben kun skal ske i de tilfælde, hvor det er "*fornødent og ønskeligt*".⁶¹ I overensstemmelse hermed anfører Alf Ross og Jens Elo Rytter, at ulovliggørelse af foreninger ved lov kun bør ske i ekstraordinære tilfælde og ikke under normale omstændigheder.⁶² Lovgivers mulighed for at opløse foreninger ved lov, anses

⁵⁵ Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 375 og Zahle, Henrik: *Danmarks Riges Grundlov med kommentarer*, 2006, side 565 ff

⁵⁶ Zahle, Henrik: *Danmarks Riges Grundlov med kommentarer*, 2006, side 564

⁵⁷ Ross, Alf: *Dansk statsforfatningsret 2*, 1980, side 740

⁵⁸ Sørensen, Max: *Statsforfatningsret*, 1973, side 390, Zahle, Henrik: *Dansk forfatningsret 3, menneskerettigheder*, 2003, side 142, Germer, Peter: *Statsforfatningsret*, 2012, side 398 og Ross, Alf: *Dansk statsforfatningsret 2*, 1980, side 740

⁵⁹ Beretninger om Forhandlinger paa Rigsdagen 1849, sp. 2625

⁶⁰ Beretninger om Forhandlinger paa Rigsdagen 1849, sp. 2625

⁶¹ Beretninger om Forhandlinger paa Rigsdagen 1849, sp. 2625

⁶² Ross, Alf: *Dansk statsforfatningsret 2*, 1980, side 740 og Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 377

som værende betænkeligt, eftersom lovgivning om opløsning af bestemte foreninger tenderer til singulær lovgivning, og skaber betænkeligheder ved magtadskillelesprincippet i Grundlovens § 3.⁶³

En forening der gennem domstolene er forsøgt opløst, uden at det har resulteret i en opløsning, kan efterfølgende opløses gennem lovgivning.⁶⁴ Er en forening opløst ved lov, vil loven formentlig efterfølgende blive prøvet ved domstolene, eftersom foreningen sandsynligvis vil domstolsprøve om loven er i strid med Grundloven.⁶⁵

3.1.2. Virker ved vold, jf. § 78, stk. 2

“Foreninger der virker ved vold eller søger at nå deres mål ved vold, anstiftelse af vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledes tænkende, bliver at opløse ved dom” jf. Grundlovens § 78, stk. 2. Dette stykke i § 78, blev forsøgt indført i 1939, men blev først vedtaget i 1953.⁶⁶ Bemærkningerne fra 1953 og betænkningen fra forfatningskommissionen fra 1953 bidrager ikke til forståelsen af bestemmelsen.⁶⁷ Forarbejderne til 1939 forslaget påpeger, at dette stykke bør indføres i Grundloven, fordi der kan være foreninger af en karakter, som gør, at de bør opløses ved dom. Dette er blandt andet foreninger, der forsøger at nå sit mål ved at påvirke borgerne på en strafbar måde. Med bestemmelsen har lovgiver forsøgt også at ramme de foreninger, som indirekte når deres mål ved anstiftelse af voldelig adfærd mod andre. I ordet anstiftelse af vold ligger en forsætlig fremkaldelse eller iværksættelse af noget uønsket eller skadeligt.⁶⁸ I bemærkningerne til ændringerne af Grundloven påpeges derudover, at anlæggelse af en sag om opløsning af en forening, udover de i stykke 2 nævnte foreninger, skal afgøres ud fra et skøn.⁶⁹ Hensigten med stykke 2 har dermed været at indføre en direkte hjemmel til ved dom at opløse foreninger, der virker og har vis karakter af vold.

⁶³ Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 377 og Zahle, Henrik: *Danmarks Riges Grundlov med kommentarer*, 2006, side 560 og Christensen, Jens Peter og Jensen, Jørgen Albæk m.fl.: *Dansk Statsret*, 2016, side 369

⁶⁴ Ross, Alf: *Dansk statsforfatningsret 2*, 1980, side 741

⁶⁵ Christensen, Jens Peter og Jensen, Jørgen Albæk m.fl.: *Dansk Statsret*, 2016, side 369

⁶⁶ Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, I, sp. 2335, 2449 og 2465

⁶⁷ Rigsdagstidende 1952-53, tillæg A, II, sp. 3565 og Betænkning afgivet af forfatningskommissionen af 1946 fra 1953, side 41

⁶⁸ Den Danske Ordbog. Det danske Sprog- og Litteraturselskab: *Anstiftelse*, 2018

⁶⁹ Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, I, sp. 2465

Bestemmelsens selvstændige betydning er begrænset, eftersom stykke 1 præciserer foreningens lovlige øjemed. Dermed vil der efter stykke 1 i forvejen være mulighed for opløse foreninger, der virker ved vold som følge af, at foreningen dermed har et ulovligt øjemed.⁷⁰ Derfor foretages de samme vurderinger ved foreninger med ulovligt øjemed, og foreninger der virker ved vold. Forskellen er blot, at i stykke 2 er præciseret, hvilke øjemed der er ulovligt. Foreninger, der virker ved vold, skal ligeledes afgøres ud fra, hvad foreningen faktisk foretager sig og ikke foreningens vedtægter og formålsbestemmelse. Derudover skal det være foreningen, der virker ved vold og ikke de enkelte medlemmer. Der lægges ligeledes vægt på hvorvidt volden er planlagt eller tilfældig. Jens Elo Rytter anfører dog, at forskellen ligger i, at foreninger, der har et ulovligt øjemed, *kan* opløses, og foreninger, der virker ved vold, *skal* opløses.⁷¹

Der er i teorien diskussion om, hvorvidt § 78, stk. 2 udgør en pligt for anklagemyndigheden til at anlægge en sag i de tilfælde, hvor det er muligt at bevise, foreningen virker ved vold. Alf Ross, Henrik Zahle og Max Sørensen anfører meget klart, at § 78, stk. 2 indeholder en pligt for anklagemyndigheden til at rejse en sag om opløsning af disse foreninger, og at anklagemyndigheden ikke har beføjelse til at undlade at anlægge sag.⁷² Jens Kristiansen påpeger i *Danmarks Riges Grundlov med kommentarer*, at anklagemyndigheden formentlig har en pligt til at anlægge sag.⁷³ Jørgen Albæk Jensen anfører i *Dansk statsret*, at spørgsmålet er uafklaret.⁷⁴ Rigsadvokaten anfører i sin redegørelse fra 1998 vedrørende opløsning af rockergrupper, at der er mulighed for at skønne over, om der skal anlægges en sag om opløsning af en forening, og der dermed ikke foreligger en pligt til at rejse sag.⁷⁵ Gorm Toftegaard Nielsen kritisere Rigsadvokaten. Han mener, Rigsadvokatens opfattelse er i strid med de statsretlige teoretikere.⁷⁶ Forarbejderne til § 78, stk. 2 anfører, som ovenfor beskrevet, at udover de stykke 2 nævnte foreninger skal der foretages et skøn over, hvorvidt der skal anlægges sag.⁷⁷ Modsætningsslutningen heraf medfører dermed, at det *ikke* er et skøn

⁷⁰ Folketingets Retsudvalg 2017-18: REU alm. del bilag 162: *Høring om bandekriminalitet*, januar 2018, side 2

⁷¹ Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 369

⁷² Ross, Alf: *Dansk statsforfatningsret 2*, 1980, side 743 og Zahle, Henrik: *Dansk forfatningsret 3, menneskerettigheder*, 2003, side 143 og Sørensen, Max: *Statsforfatningsret*, 1973, side 390

⁷³ Zahle, Henrik: *Danmarks Riges Grundlov med kommentarer*, 2006, side 561

⁷⁴ Christensen, Jens Peter og Jensen, Jørgen Albæk m.fl.: *Dansk Statsret*, 2016, side 368

⁷⁵ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, side 47

⁷⁶ Nielsen, Gorm Toftegaard: *Grundlovens § 78 og foreningsforbud*, U1999B.67, 1999

⁷⁷ Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, I, sp. 2465

ved anlæggelse af sager om opløsning af foreninger efter stykke 2. Dermed må det antages, at hvis der er tilstrækkelige beviser til at opløse en forening i henhold til Grundlovens § 78, stk. 2, har anklagemyndigheden en pligt til at anlægge en sådan sag.

Flere teoretikere anfører, at pligten til at anlægge sag efter Grundlovens § 78, stk. 2 kun finder anvendelse på foreninger, der har et *“politisk, ideologisk, agitatorisk eller lignende mål med voldsudøvelsen”*⁷⁸. Dette synspunkt er tilkendegivet i Rigsadvokatens redegørelse fra 1998 og støttes ifølge Rigsadvokaten af Max Sørensen, Hans Hedtoft, Federspiel, Ninn-Hansen og Preben Wilhjelts antagelse om, at baggrunden for bestemmelsen var bekymringen for politiske foreninger der virker ved vold. Dermed er det ifølge, de teoretikere som Rigsadvokaten nævner i 1998 redegørelsen, et krav at en forening falder ind under *“politisk, ideologisk, agitatorisk eller lignende mål med voldsudøvelsen”*⁷⁹ før foreningen kan opløses efter § 78, stk. 2.⁸⁰ Denne antagelse er ikke direkte nævnt i yderligere statsretlig litteratur. Derudover kritiseres synspunktet af Gorm Toftegaard Nielsen, som mener at, *“dels kan voldselementet i stk. 2 let læses isoleret fra sidste led, dels kan det diskuteres, om ordene »påvirke anderledes tænkende« er begrænset til at vedrøre politiske, ideologiske eller lignende tanker”*⁸¹. Bestemmelsen er tilføjet til Grundloven i 1953, på dette tidspunkt fandtes der ikke i Danmark bander og rockerklubber, som de kendes i dag, derfor kan hensigten med bestemmelsen ikke være rettet mod disse. Justitsministeriet anførte i 1996, at § 78, stk. 2 ikke er begrænset til foreninger med et politisk eller andet bredere samfundsmæssigt sigte. Derudover fremgår det i Justitsministeriets notat om adgangen til at opløse en forening ved dom fra 2017, at det kræver mere at opløse en politisk forening, end opløsning af et broderskab, en motorcykelklub eller et samvirke uden formål, idet politiske foreninger nyder en særlig beskyttelse.⁸² Pligten til at anlægge sag *“antages at omfatte en rockerklub, der virker ved eller søger at nå sit mål ved vold, anstiftelse til vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledes tænkende”*⁸³. Efterfølgende er der foretaget flere undersøgelser om opløsning af foreninger, og på nuværende tidspunkt

⁷⁸ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, side 51

⁷⁹ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, side 51

⁸⁰ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, side 51

⁸¹ Nielsen, Gorm Toftegaard: *Grundlovens § 78 og foreningsforbud*, U1999B.67, 1999

⁸² Justitsministeriet: *Notat om adgangen til at opløse en forening ved dom*, oktober 2017, side 19

⁸³ Justitsministeriet: *Notits om Grundlovens § 78, stk. 2*, september 1996, side 5

verserer sagen om opløsning af Loyal to Familia. Derfor antages det, at § 78, stk. 2 på nuværende tidspunkt finder anvendelse på opløsning af bander og rockergrupper.

3.1.3. Foreløbigt forbud, jf. § 78, stk. 3

Grundlovens § 78, stk. 3 indeholder bestemmelse om, at *“ingen forening kan opløses ved en regeringsforanstaltning. Dog kan en forening foreløbig forbydes, men der skal da straks anlægges sag imod den til dens opløsning”*. Alf Ross anfører, at bestemmelsen *“udelukker censur mod den fortsatte eksistens af foreninger”*⁸⁴. Som beskrevet i afsnit 3.1.1.1. beskytter Grundlovens § 78, stk. 1 foreningsdannelsen mod censur fra myndighederne. § 78, stk. 3 beskytter foreningerne mod censur, efter de er stiftet.

En regeringsforanstaltning er en *“administrativ foranstaltning”*⁸⁵, hvilket medfører, at de administrative myndigheder *ikke* har kompetence til at opløse en forening, men kompetence til at nedlægge et foreløbigt forbud, som efterfølgende skal prøves af domstolene.⁸⁶ Det foreløbige forbud kan i praksis bestemmes af justitsministeriet eller af en, som justitsministeren bemyndiger til det.⁸⁷ En forening kan dermed foreløbigt forbydes administrativt. Den endelige opløsning af en forening kan ske ved dom eller ved lov, dette er nærmere beskrevet i afsnit 3.1.1.4.⁸⁸

Det administrative foreløbige forbud medfører, at der efterfølgende skal anlægges sag mod foreningen til dens opløsning. En sag om ophævelse af en forening skal ifølge retsplejelovens⁸⁹ § 684, stk. 1, nr. 2 behandles efter strafferetsplejens regler, betydningen heraf er beskrevet yderligere i afsnit 4.2. Retsvirkningerne af et foreløbigt forbud er, at foreningen og alt foreningsaktivitet er forbudt fra der er nedlagt et foreløbige forbud, og indtil den endelige afgørelse er afsagt i retten.⁹⁰ Dermed har det foreløbige forbud allerede en effekt, selvom foreningen måske senere viser sig ikke at kunne opløses gennem domstolene. Det antages, at der udelukkende kan nedlægges et

⁸⁴ Ross, Alf: *Dansk statsforfatningsret 2*, 1980, side 739

⁸⁵ Ross, Alf: *Dansk statsforfatningsret 2*, 1980, side 740

⁸⁶ Zahle, Henrik: *Dansk forfatningsret 3, menneskerettigheder*, 2003, side 142 og Sørensen, Max: *Statsforfatningsret*, 1973, side 390

⁸⁷ UfR 1874.479 H og UfR 1924.514 H

⁸⁸ Zahle, Henrik: *Danmarks Riges Grundlov med kommentarer*, 2006, side 560

⁸⁹ Lovbekendtgørelse nr. 1284 af 14. november 2018 om rettens pleje (herefter retsplejeloven)

⁹⁰ Zahle, Henrik: *Dansk forfatningsret 3, menneskerettigheder*, 2003, side 142

foreløbigt forbud mod en forening, hvis det vurderes at være tilstrækkelige beviser til at foreningen, efterfølgende kan opløses ved dom.⁹¹

3.1.4. Retsvirkninger fastsættes ved lov, jf. § 78, stk. 5

Grundlovens § 78, stk. 5 bestemmer, at opløsningens retsvirkning fastsættes nærmere ved lov. Hvilket betyder, at retsvirkninger efter en forenings opløsning kan bestemmes ved lov. Dette kan være generelt for opløsning af foreninger eller i forhold til konkrete foreninger.⁹² På nuværende tidspunkt er der ikke vedtaget nogle love om retsvirkninger efter opløsning af foreninger.⁹³ Men i straffeloven⁹⁴ er der fastsat flere retsvirkninger ved et foreløbigt forbud og ved opløsning af foreninger. Straffelovens § 132 a bestemmer, at personer kan straffes for videreførelsen af en forening, og for anvendelse eller besiddelse af foreningens kendetegn på offentligt sted. Derudover kan personer få et opholdsforbud, eller påbud om at forlade stedet eller forsamlingen, jf. straffelovens § 132 b. Ved endelig opløsning af en forening kan foreningens formue og øvrige ejendele konfiskeres i henhold til straffelovens § 75, stk. 5.

Opløsningen af en forening medfører ikke, at de tidligere medlemmer af den nu opløste forening ikke må mødes eller stifte en ny forening. Dermed mindskes effekten af opløsningen, idet de samme medlemmer kan danne en ny forening med et andet formål end den netop opløste forening. Hvis den nye forening beviseligt har samme formål som den opløste forening, kan det sanktioneres, men det kan være vanskeligt at bevise, at den nye forening har samme formål.⁹⁵

3.2. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 11

Den Europæisk Menneskerettighedskonvention (EMRK) fra 1950 blev i sin tid vedtaget for at beskytte fundamentale frihedsrettigheder og menneskerettigheder. Som nævnt i afsnit 2.4 blev EMRK ratificeret i Danmark i 1953 og har siden dengang været folkeretligt bindende for Danmark. I 1992 inkorporerede Danmark EMRK ved lov, og

⁹¹ Justitsministeriet: *Notat om bestemmelsen i grundlovens § 78 om foreningsfrihed*, juni 2004, pkt. 7 og Justitsministeriet: *Notits om opløsning af rocker-klubber*, 3. oktober 1996, side 4

⁹² Sørensen, Max: *Statsforfatningsret*, 1973, side 391

⁹³ Folketinget: *Grundlovens § 78*

⁹⁴ Lovbekendtgørelse nr. 1156 af 20. september 2018 om straffeloven (herefter straffeloven)

⁹⁵ Zahle, Henrik: *Danmarks Riges Grundlov med kommentarer*, 2006, side 562 og Ross, Alf: *Dansk statsforfatningsret 2*, 1980, side 743

konventionen er dermed en del af dansk ret i dag.⁹⁶ Til at sikre, at EU-lovgivning anvendes og fortolkes korrekt, har vi Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD), der ligger i Strasbourg. Medlemslandene har en pligt til at følge EMD's afgørelser i de sager, hvor landene er part. Selvom landene ikke er part i en sag, tillægger domstolen alligevel EMD's praksis stor betydning.⁹⁷ Dette afsnit vil belyse foreningsfrihed ud fra EMRK's art. 11.

EMRK art. 11

Stk. 1. Enhver har ret til frit at deltage i fredelige forsamlinger og til foreningsfrihed, herunder ret til at oprette og slutte sig til fagforeninger for at beskytte sine interesser.

Stk. 2. Der må ikke gøres andre indskrænkninger i udøvelsen af disse rettigheder end sådanne, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed eller den offentlige tryghed, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder. Denne artikel skal ikke forhindre, at der pålægges medlemmer af de væbnede styrker, politiet eller statsadministrationen lovlige begrænsninger i udøvelsen af disse rettigheder.

3.2.1. Foreningsdannelse

EMRK art. 11 beskytter retten til foreningsfrihed. Heri ligger også retten til at danne foreninger, hvilket ifølge EMD hører til kernen af bestemmelsen.⁹⁸ Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med EMRK art. 10, som beskytter retten til ytringsfrihed. Beskyttelsen af ytringer og holdninger er en del af foreningsfriheden, da en forening kan give udtryk for deres ytringer gennem handling, ord eller tavshed.⁹⁹ EMRK art. 11 indeholder kun retten til at oprette fagforeninger, men EMD har udtalt, at der heri ligger en generel ret til at oprette foreninger, da dette hænger uløseligt sammen med foreningsfriheden.¹⁰⁰

⁹⁶ Lov nr. 285 af 29. april 1992 om den Europæiske Menneskerettighedskonvention (inkorporeringsloven)

⁹⁷ Den Europæiske Union: *Den Europæiske Unions Domstol (EU-Domstolen)*, februar 2019

⁹⁸ Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 371 og Sidiropoulos m.fl. mod Grækenland, dom af 10. juli 1998, præmis 40

⁹⁹ Lorenzen, Peer m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer*, 2011, side 872

¹⁰⁰ Gorzelik m.fl., dom af 20. december 2001, præmis 55 og Lorenzen, Peer m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer*, 2011, side 888

Efter bestemmelsens stykke 1 har enhver ret til foreningsfrihed. Foreningsfriheden anses for at være en generel ret for borgerne til at tilslutte sig og danne foreninger uden indblanding fra myndighederne, hvorfor foreningscensur må anses for ikke at være tilladt.¹⁰¹

For, at beskyttelsen af foreningsfriheden opnår en effektiv virkning, kræver det, at ikke kun foreningsdannelsen, men også foreningens virke er beskyttet. Havde man ikke denne beskyttelse, ville bestemmelsen være illusorisk. Foreningens muligheder for at udføre aktiviteter uden unødige begrænsninger, er derfor også beskyttet af bestemmelsen.¹⁰² Staten har en positiv forpligtelse, og handlepligt til at sikre en effektiv virkning af foreningsfriheden. Dette sikres gennem lovgivning, hvor både Grundloven og EMRK beskytter mod unødige indgreb fra staten.¹⁰³

3.2.2. Begrebet forening

EMRK art. 11 definerer ikke begrebet "forening", og der er tvivl i litteraturen om, hvordan begrebet skal fortolkes. Jens Elo Rytter mener, at begrebet må forstås på samme måde i Grundloven som i EMRK.¹⁰⁴ Hvorimod Jon Fridrik Kjølbro mener, at *"begrebet 'forening' er et selvstændigt konventionsbegreb, og den retlige klassificering efter national ret derfor kun har relativ betydning ved vurdering af om noget er en 'forening' i konventionens forstand"*¹⁰⁵. Nina Holst-Christensen er i *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer* enig med Kjølbro, hvorefter *"begrebet 'forening' har en selvstændig betydning i EMRK, der ikke nødvendigvis er sammenfaldende med den betydning ordet har i national ret"*¹⁰⁶.

EMD definerer en forening som *"en (frivillig) varigere sammenslutning af en kreds af personer om et fælles formål"*¹⁰⁷. Der er ingen formkrav til at anse noget som værende

¹⁰¹ Lorenzen, Peer m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer*, 2011, side 887

¹⁰² Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 372

¹⁰³ Lorenzen, Peer m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer*, 2011, side 876 og Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 372

¹⁰⁴ Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 370

¹⁰⁵ Kjølbro, Jon Fridrik: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention*, 2017, side 1096

¹⁰⁶ Lorenzen, Peer m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer*, 2011, side 887

¹⁰⁷ Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 370 og Gorzelik m.fl., dom af 20. december 2001, præmis 55

en forening i EMRK's forstand. Strukturen og formålet med foreningen kan således være forskelligt. Foreninger adskiller sig fra forsamlinger, da en forening ofte har en mere fast struktur. En forening er en selvstændig juridiske person, som selv træffer beslutninger om foreningens interne regler.¹⁰⁸ Mange foreninger har ligeledes et sæt vedtægter og afholder årlige generalforsamlinger, hvor rammerne og retningslinjer for foreningen fastlægges.¹⁰⁹ Foreningerne kan ikke tvinges til at have en bestemt organisationsform, og de bestemmer selv, hvilke medlemmer de vil optage i foreningen, ligesom foreningen ikke kan tvinge folk til at være medlem.¹¹⁰ Der er derfor ikke noget entydigt svar på, hvornår der er tale om en forening i EMRK's forstand. Det afgøres ud fra en konkret vurdering af flere elementer.

3.2.3. Opløsning af foreninger

EMRK art. 11, stk. 2 indeholder indskrænkninger i foreningsfriheden og dens virke. EMD har anerkendt, at foreningsfriheden ikke er en absolut rettighed for borgerne, og foreninger, hvis formål er uforenelige med samfundsmæssige hensyn, kan opløses.¹¹¹ Staten har mulighed for at foretage indgreb i foreningsfriheden, hvis det er foreskrevet ved lov, og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed eller den offentlige tryghed.

EMD har flere gange udtalt, at det kun er klare overbevisende og tvingende grunde, som kan retfærdiggøre indskrænkninger i foreningsfriheden.¹¹² EMD anser således et forbud for at være et drastisk indgreb, som kræver tungtvejende grunde for at kunne retfærdiggøres som nødvendige i et demokratiske samfund.¹¹³ Domstolene må derfor vurdere indgrebets intensitet og sikre sig, at der ikke findes andre foranstaltninger, som er mindre indgribende, og som er egnede til at opfylde et legitimt formål.¹¹⁴ Et

¹⁰⁸ Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 370

¹⁰⁹ Kjølbro, Jon Fridrik: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere*, 2017, side 1096

¹¹⁰ Kjølbro, Jon Fridrik: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere*, 2017, side 1096

¹¹¹ Gorzelik m.fl. mod polen, dom af 17. februar 2004, præmis 94

¹¹² Gorzelik m.fl. mod polen, dom af 17. februar 2004, præmis 94

¹¹³ Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 377 og Sidiropoulos m.fl. mod Grækenland, dom af 10. juli 1998, præmis 40

¹¹⁴ Rhino m.fl. mod Schweiz, dom af 11. december 2016, præmis 65

indgreb kan forekomme, hvor staten ved lovgivning eller på anden måde sætter grænser for udøvelse af foreningsfriheden.¹¹⁵

For at kunne forbyde en forening, skal foreningen som enhed, have et formål som er i strid med samfundsmæssige hensyn og grundlæggende principper i et demokratisk samfund.¹¹⁶ Dette udtalte EMD blandt andet i Gorzelik m.fl. mod Polen. *“Where an association, through its activities or the intensions it has expressly or implicitly declared in its programme, jeopardises the State’s institutions or the rights and freedom of others, Article 11 does not deprive the State of the power to protect those institutions and persons”*¹¹⁷. EMD mener herved, at der ikke kræves fysisk handling fra foreningerne, for at staten kan gribe ind og forbyde eller opløse dem. Det er tilstrækkeligt, at deres vedtægter og formålet med foreningen udgør en trussel. Staten har derfor ret til at gribe ind overfor disse foreninger og foretage præventive foranstaltninger for at afværge og forhindre, at foreningerne realisere deres formål gennem fysiske handlinger som f.eks. vold.¹¹⁸ For at staten kan forbyde en forening, skal der foreligge overbevisende dokumentation, som viser, at foreningen har til hensigt at bruge vold for at gennemføre sit mål. Derudover skal der være proportionalitet, mellem opløsningen af foreningen og foreningens formål.¹¹⁹

Tvangsopløsning af en forening kræver, at det er foreningen som helhed, der udøver volden og udgør en trussel for samfundet.¹²⁰ Det er således ikke tilstrækkeligt, at enkelte medlemmer af foreningen begår lovovertrædelser. Et ledende medlems udtalelser kan derfor ikke i sig selv medføre opløsning af foreningen, medmindre personen udtaler sig på foreningens vegne og dermed opfordrer til ulovligheder.¹²¹ Enkelte medlemmers overtrædelser af loven skal således straffes individuelt, hvis det ikke kan henføres til foreningen.

¹¹⁵ Kjølbro, Jon Fridrik: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere*, 2017, side 1097

¹¹⁶ Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 377

¹¹⁷ Gorzelik m.fl. mod Polen, dom af 17. februar 2004, præmis 94

¹¹⁸ Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 377

¹¹⁹ Lorenzen, Peer m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer*, 2011, side 887

¹²⁰ Kjølbro, Jon Fridrik: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere*, 2017, side 1099 ff

¹²¹ Kjølbro, Jon Fridrik: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere*, 2017, side 1099 ff og Refah Partisi m.fl. mod Tyrkiet, dom af 13. februar 2003, præmis 101 ff.

Det kan dermed konkluderes, at der skal tungtvejende grunde og beviser til, før staten kan skride ind og opløse en forening. EMD skal således i deres prøvelse påvise, at staten har foretaget et indgreb jf. art. 11, stk.1, og såfremt dette er tilfældet bevise, at de oplistede betingelser i art. 11, stk. 2 er opfyldt. Indgrebet skal være foreskrevet ved lov, det skal tage afsæt i nogle legitime hensyn, og det skal være nødvendigt i et demokratisk samfund. Såfremt EMD kan bevise dette, vil en forening kunne opløses jf. EMRK art. 11.

3.3. Sammenfatning

Ud fra ovenstående analyse og fortolkning af henholdsvis Grundlovens § 78 og EMRK art. 11 kan følgende udledes:

Både EMRK og Grundloven beskytter retten til foreningsfrihed uden indblanding fra myndighederne. Der kan således ikke kræves tillades til at danne en forening, og myndighederne må som udgangspunkt ligeledes ikke gribe ind i foreningens virke. Friheden til foreningsdannelse er et grundlæggende element både i EMRK og Grundloven. Staten må ikke sætte grænser for foreningers dannelse ved at kræve registrering eller forbyde dem, medmindre det forfølger et legitimt formål. Grundlovens § 78 forbyder generelt foreningscensur jf. § 78, stk. 1. EMRK har ikke et tilsvarende forbud og omtaler ikke foreningscensur direkte, men foreningscensur antages ikke at kunne retfærdiggøres som nødvendigt i et demokratisk samfund.¹²² Dermed er der et indirekte forbud mod foreningscensur i EMRK.

Ordlyden i EMRK art. 11 og Grundlovens § 78 er forskellig, men ud fra ovenstående analyse af bestemmelserne har de stort set samme beskyttelsesområde. Hverken EMRK art. 11 eller Grundlovens § 78 giver en entydig definition af foreningsbegrebet, men der er enighed om, at en forening er en sammenslutning af en kreds af personer, som har et bestemt formål. Det er ikke et krav at foreningen har en bestemt struktur eller at de har en række vedtægter, men foreningen skal have et varigt samvirke.

¹²² Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 372

Både Grundlovens § 78 og EMRK art. 11 stiller strenge krav til at foretage indgreb mod en forening. En forening kan opløses ved dom og ved lov, hvor det i praksis ofte vil ske ved dom, og her stiller Grundloven og EMRK lige strenge krav. Grundloven beskytter ikke i sig selv den materielle foreningsfrihed, idet lovgiver kan erklære en forening ulovlig gennem lov.¹²³

Der er i litteraturen og praksis bred enighed om, at opløsning af en forening er et drastisk indgreb. Derfor kræver det tungtvejende beviser at opløse en forening. Grundlovens § 78 hjemler myndighedernes ret til at opløse foreninger, hvis foreningen har et ulovligt øjemed, herunder virker ved vold, hvor EMRK art. 11 siger, at en forening kan opløses, hvis det er nødvendigt i et demokratisk samfund. Opløsning af foreninger, der virker ved vold eller har et ulovligt øjemed, anses for at være nødvendigt i et demokratisk samfund. Derfor må foreninger med ulovligt øjemed og foreninger, der virker ved vold, ligeledes kunne opløses efter EMRK. Dermed er der overensstemmelse mellem bestemmelserne, om hvorvidt der er mulighed for opløsning af foreninger, selvom det ikke fremgår direkte af ordlyden. Det er både den direkte og den indirekte voldsudøvelse, som er omfattet af bestemmelserne. For at opløse en forening, der virker ved vold, skal det efter EMRK og Grundloven være foreningen og ikke de enkelte medlemmer, der udøver volden, hvilket ofte er en vanskelig bevisbyrde at løfte. Ulovlige formål i vedtægterne er ikke tilstrækkeligt. Det skal være foreningens faktiske virksomhed, som er ulovlig. Voldsudøvelsen eller overtrædelsen af lovgivningen skal være et almindeligt led i foreningens virke. Derfor kan foreningen ikke opløses ved enkeltstående lovovertrædelser.

Såfremt der skulle opstå konflikt mellem Grundloven og EMRK, vil Grundloven altid have forrang, da EMRK ikke er inkorporeret i dansk ret på Grundlovsniveau. Danmark er dog folkeretligt forpligtet til at efterleve EMRK og skal så vidt muligt respektere EMDs praksis. Der vil sjældent opstå konflikt mellem EMRK og Grundloven, da det ikke vil være modstridende, at henholdsvis EMRK eller Grundloven giver en bredere og dermed bedre rettighedsbeskyttelse jf. EMRK art. 53.¹²⁴

¹²³ Christensen, Jens Peter og Jensen, Jørgen Albæk m.fl.: *Dansk Statsret*, 2016, side 366

¹²⁴ Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, side 55

4. Forbudssagen mod Loyal to Familia

Dette kapitel har til formål at belyse den nuværende retsstilling af Grundlovens § 78, og vurdere, hvorvidt Loyal to Familia er en forening, der har et ulovligt øjemed, herunder virker ved vold. Indledningsvist vil de historiske sager blive analyseret. Herefter vil de straffeprocessretlige og bevisretlige aspekter beskrives for en bedre forståelse af Rigsadvokatens vurderinger, og hvorfor de tidligere undersøgelser ikke har ført til sagsanlæg.

Den 4. september 2018 nedlagde Københavns politi et foreløbigt forbud mod Loyal to Familia, jf. Grundlovens § 78, stk. 3. Det følger af Grundlovens § 78, stk. 3, at der straks efter det nedlagte foreløbige forbud skal anlægges sag mod foreningen til dens opløsning. Sagen er i medfør af retsplejelovens § 701, stk. 1 anlagt ved Københavns byret, og startede den 6. februar 2019 og forventes afsluttet i september 2019. Ved domstolene skal det afgøres, hvorvidt det administrative, foreløbige forbud er i overensstemmelse med Grundlovens § 78, stk. 1 og stk. 2, og dermed om LTF kan anses for at være en forening, der har et ulovligt øjemed, herunder virker ved vold. Anklagemyndigheden har under forbudssagen mod LTF nedlagt påstand om, *“at det foreløbige forbud anerkendes som lovligt, og at foreningen opløses i medfør af grundlovens § 78, stk. 1 og 2”*¹²⁵. Ved anlæggelse af en forbudssag for domstolene anvendes tilkendegivelser, som er en skrivelse, og ikke et anklageskrift.

Københavns politi har gennemgået en stor efterforskning i forbindelse med forbudssagen mod Loyal to Familia, hvor afgørelser mod LTF-medlemmer er indhentet. Derudover har politiet siden 2013 indhentet oplysninger om LTF, som en del af politiets forebyggelse- og efterforskningsarbejde.¹²⁶ Det har ikke været muligt at få adgang til alle beviserne i forbudssagen.

¹²⁵ Københavns politi: *Tilkendegivelse*, september 2018

¹²⁶ Københavns politi: *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre*, september 2018, side 3

4.1. Forældet retsstilling

Sagen mod Loyal to Familia er som tidligere nævnt en historisk sag, og det er den første sag om opløsning af en forening i mange år. Grundlovens § 78 er kun blevet anvendt tre gange tidligere til opløsning af en forening. Den senest opløste forening var foreningen Nekkab, som blev opløst ved dom i 1924. Nekkab var en selskabelig forening, hvis formål var at være bindeled mellem homoseksuelle. Foreningen blev opløst, idet domstolene mente, at der var nærliggende fare for forførelse af unge mænd og den offentlige forargelse som foreningen medførte.¹²⁷ Det andet tilfælde var i 1874, hvor den Internationale Arbejderforening blev opløst ved dom efter et nedlagt forbud, da domstolene mente, foreningen havde et revolutionært formål.¹²⁸ Derudover er en forening en gang blevet forbudt ved lov i 1941, ved kommunistloven.¹²⁹ Kommunistloven forbød kommunistiske foreninger og kommunistisk virksomhed. Loven kom som følge af, at tyskerne under besættelsen stillede krav om forbud af kommunistiske foreninger.¹³⁰ Der er derfor ikke meget retspraksis på området. Tidligere justitsminister Erik Ninn-Hansen anfører i 1987, *“der er ingen af de tre tilfælde, jeg i dag vil sige var en rigtig anvendelse af grundlovens § 78, stk. 2”*¹³¹. Jørgen Albæk Jensen påpeger, at *“ingen af dem har nogen relevans i forhold til det, der foregår i dag”*¹³². Nuværende justitsminister, Søren Pape Poulsen, har tilkendegivet, at *“domstolene har endvidere ikke behandlet en sag om opløsning af en forening ved dom siden 1920’erne, og spørgsmålet, herunder hvilke elementer der kan indgå ved vurderingen af, om en forening kan opløses, må derfor i vidt omfang anses for uafklaret”*¹³³. Det kan derfor diskuteres, hvorvidt den nuværende retspraksis giver et juridisk grundlag, som kan anvendes i sagen mod Loyal to Familia, idet sagerne er meget gamle, og ingen af de tidligere sager angår opløsning af bander/rockergrupper.

¹²⁷ U 1924.514 H

¹²⁸ U 1874.479 Ø

¹²⁹ Lov nr. 349 af 22. august 1941 om Forbud mod kommunistiske Foreninger og mod kommunistisk Virksomhed

¹³⁰ Christensen, Jens Peter og Jensen, Jørgen Albæk m.fl: *Grundloven med kommentarer*, 2015, side 521

¹³¹ Folketingstidende 1987/88, 1. samling, spalte 9043 ff

¹³² Politiken: *Juraprofessor derfor er tidligere forsøg på at forbyde bander mislykkedes*, august 2017

¹³³ Justitsministeriet, Retsudvalget 2016-17: *REU Alm. del endelig svar på spørgsmål 952*, november 2017

Justitsministeriet har som nævnt i afsnit 2.1 og 2.4 efterfølgende flere gange forsøgt at få anlagt sag ved domstolen om opløsning af foreninger. Første gang i 1998, hvor muligheden for at opløse foreningerne Hells Angels og Bandidos blev undersøgt og efterfølgende i 2004 og 2008, hvor det blev forsøgt at opløse Hizb ut Tahrir. Den seneste udtalelse var i 2010, hvor Rigsadvokaten foretog en vurdering af, hvorvidt der skulle iværksættes en undersøgelse om opløsning af visse bander og rockergrupper. De tidligere forsøg har ikke ført til sagsanlæg, idet der som nævnt i afsnit 2.4 ikke har været tilstrækkelige beviser til at opløse foreningerne. Sagen mod Loyal to Familia er således den første sag om opløsning af en rocker/bandegruppering i Danmarkshistorien, som har ført til domstolsprøvelse.

Rigsadvokaten har vurderet, at man i sagen mod Loyal to Familia har tilstrækkelige beviser til at kunne opløse LTF og bevise, at LTF er en forening, der har et ulovligt øjemed, herunder virker ved vold, modsat de tidligere sager. Det er interessant at se, hvordan anklagemyndigheden i sagen mod LTF vil bevise og argumentere for en opløsning af foreningen, og hvad der er anderledes denne gang.

4.2. Straffeprocess retlige og bevisretlige aspekter

Dette afsnit har til formål at belyse betydningen af, at sager om opløsning af foreninger behandles i straffeprocessen, jf. retsplejelovens § 684, stk. 1, nr. 2.

Baggrunden for, at sager om opløsning af foreninger behandles i straffeprocessen, er, at disse sager er af indgribende karakter, idet de indskrænker foreningsfriheden.¹³⁴ Bevisbyrden er skærpet i straffesager i forhold til civile sager, og dermed skal beviset være højere, når sagen behandles i straffeprocessen end i civilprocessen. Lovgiver har derfor ønsket, at retssikkerheden ved opløsning af foreninger efter Grundlovens § 78 skal være så høj som muligt, så der ikke træffes afgørelser, der strider mod grundlovssikrede rettigheder.¹³⁵

¹³⁴ Motiverne til udkast til lov om strafferetsplejen, marts 1875, side 12

¹³⁵ Motiverne til udkast til lov om strafferetsplejen, marts 1875, side 12

Retten har i sager, der behandles i straffeprocessen, til formål at komme frem til den materielle sandhed, og dermed hvad der faktisk er sket.¹³⁶ Derfor skal det være hævet over enhver rimelig tvivl (in dubio pro reo), at tiltalte er skyldig før der kan ske domfældelse i straffesager. I civile sager skal forholdet blot skal være sandsynliggjort for domfældelse.¹³⁷ Det medfører, at det skal være hævet over enhver rimelig tvivl, at en gruppering er en forening, og derudover at grupperingen har et ulovligt øjemed, herunder virker ved vold, før foreninger kan opløses ved dom. Som tidligere nævnt i afsnit 3.3 kan det være vanskeligt for anklagemyndigheden at løfte bevisbyrden for, at foreningen virker ved vold. Derimod er det sandsynligvis nemmere at bevise, at der er tale om en forening.¹³⁸

Anklagemyndigheden har bevisbyrden i straffesager og er underlagt objektivitetsprincipper, og skal derfor fremkomme med alle beviser i sagen, jf. retsplejelovens § 96, stk. 2.¹³⁹

I redegørelsen fra 1998 om muligheden for at søge rockerklubberne Hells Angels og Bandidos opløst ved dom, er det antaget, at bevisumiddelbarhed vil være umuligt i en forbudssag, eftersom det vil medføre, at alle vidner og tiltalte i afsluttede straffesager af betydning for forbuddet skal afhøres i retten. Det antages at være uafklaret, hvilken vægt oplæsning fra retsbøger vil blive tillagt i tilfælde af, at der ikke skal ske afhøring af vidner og tiltalte i relevante afgjorte straffesager.¹⁴⁰ Derfor antages følgende beviser at blive fremlagt i en forbudssag: *“Straffedomme, konfiskerede eller beslaglagte ting, herunder dokumenter, ransagningsrapporter, forklaringer afgivet af tiltalte og vidner i retten (retsbøger), forklaringer afgivet af tiltalte og vidner til politiet (politirapporter), telefon- og rumaflytninger og fjernsynsudsendelser, fotos m.v.”*¹⁴¹. Dette kan ligeledes forventes inddraget i den nuværende sag om opløsning af Loyal to Familia. Derfor er bevismidlerne inddraget i det omfang, vi har adgang til. Rigsadvokaten har anført, at

¹³⁶ Vestergaard, Jørn: *Straffeprocessen - grundtræk af danske strafferetspleje*, 2018, side 23 og Smith, Eva: *Straffeprocessen - grundlæggende regler og principper*, 2007, side 16

¹³⁷ Smith, Eva: *Straffeprocessen - grundlæggende regler og principper*, 2007, side 25

¹³⁸ Justitsministeriet publikationer - schultzboghandel: *Kapitel 8. Grundlovsmæssige bestemmelser for PET's virke*, juni 2009, afsnit 2.2.

¹³⁹ Smith, Eva: *Straffeprocessen - grundlæggende regler og principper*, 2007, side 17

¹⁴⁰ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, side 20

¹⁴¹ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, side 64

“Det er første gang nogensinde, at vi fører en sådan sag, men det er også første gang, at vi har haft et så omfattende og stærkt bevismateriale til rådighed”¹⁴².

Det fremgår af retsplejelovens § 96, stk. 2, at anklagemyndigheden skal efterse, at der ikke sker strafforfølgning af uskyldige. Hvilket indebærer, at anklagemyndigheden ikke rejser en sag, medmindre de vurderer, at der vil være tilstrækkelige beviser i sagen til domfældelse.¹⁴³ Det følger dog af opportunitetsprincippet, at anklagemyndigheden kan undlade at rejse en sag, selvom der er tilstrækkelige beviser til domfældelse, hvis dette vurderes ud fra en hensigtsmæssigheds- og billighedsovervejelse, hvilket kan indebære ressourcemæssige hensyn.¹⁴⁴ Rigsadvokatens tidligere undersøgelser har ikke ført til sagsanlæg, hvilket kan være begrundet i manglende beviser eller opportunitetsprincippet.

4.3. Er Loyal to Familia en forening

Foreningsbegrebet i Grundloven og EMRK fortolkes vidt. Som nævnt i afsnit 3.3 er der enighed om, at en forening er et samvirke af en kreds af personer, som har et fælles formål. I dette afsnit vil det forsøges klarlagt, hvorvidt Loyal to Familia er en forening ud fra de momenter, teorien beskriver som afgørende for, om samvirket kan kategoriseres som værende en forening.¹⁴⁵ Derfor vil det vurderes, hvorvidt LTF har et fælles formål med samvirket, om der er regler i det indbyrdes forhold mellem deltagerne og forholdet udadtil, og om der foreligger økonomiske forhold i LTF.

For at opløse Loyal to Familia er det afgørende, at LTF anses for at være en forening i Grundlovens forstand. Hvis LTF ikke er en forening, er der ikke noget at opløse, og derfor vil domstolene allerede af den grund ikke kunne opløse LTF, og det foreløbige forbud vil ikke være berettiget.

¹⁴² Anklagemyndigheden: *Anklagemyndigheden rejser historisk forbudssag mod bandegrupperingen Loyal to Familia*, juni 2018

¹⁴³ Smith, Eva: *Straffeprocess - grundlæggende regler og principper*, 2007, side 17

¹⁴⁴ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, side 47

¹⁴⁵ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, side 49 og Justitsministeriet: *Notat om adgangen til at opløse en forening ved dom*, oktober 2017, side 12

Rigsadvokaten har gennem tiden vurderet, at Hells Angels, AK81, Bandidos og Hizb ut Tahrir udgjorde foreninger i Grundlovens forstand. Rigsadvokaten har modsat vurderet, at bander ikke er foreninger.¹⁴⁶

Rocker- og bandegrupperinger adskiller sig væsentligt fra hinanden, derfor defineres det kort, hvad forskellen er: Organisatorisk er der stor forskel på rocker- og bandegrupper. Rockergrupperne har en fast struktur, et defineret internt hierarki, og nedskrevne regler. Der foreligger medlemslister, og medlemmerne betaler kontingent som bidrag til rockerklubbens økonomi. Det ses ofte, at rockerklubberne har et klubhus som tilholdssted, og tilknytning vises gennem symboler og tøj, specielt supportgrupperne tilkendegiver deres tilknytning til en bestemt rockerklub via tøjet.¹⁴⁷ Banderne betegnes derimod som uformelle fællesskaber med en uformel struktur, som bærer præg af tilfældigheder. Banderne er ofte bygget op omkring få ledende roller, og består ofte af venner, familie og bekendte.¹⁴⁸ Derudover er det ofte unge kriminelle med anden etnisk herkomst, som ses at være medlem af en bande.¹⁴⁹ I flere tilfælde er banderne navngivet af politiet, i henhold til bandens tilholdssted. Bandemedlemmernes tilknytning vises ofte gennem symboler og tøj, og banderne er generelt mere synlige i det offentlige rum end rockergrupperne.¹⁵⁰ Rigsadvokaten vurderede i 2010, at bander ikke kunne anses som værende en forening.¹⁵¹ Loyal to Familia betegnes oftest som en bande.¹⁵²

4.3.1. Fælles formål med samvirket

Loyal to Familias fælles formål med samvirket, er et relevant moment i vurderingen at, hvorvidt LTF kan anses som værende en forening. Der er i Rigsadvokatens tidligere redegørelser lagt vægt på, hvornår samvirket er stiftet, samvirkets formål, strukturen i

¹⁴⁶ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 14

¹⁴⁷ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 10 ff og Faktalink: *Bandekrigen i Danmark*, februar 2018

¹⁴⁸ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 10 ff og Faktalink: *Bandekrigen i Danmark*, februar 2018

¹⁴⁹ Faktalink: *Bandekrigen i Danmark*, februar 2018

¹⁵⁰ Faktalink: *Bandekrigen i Danmark*, februar 2018

¹⁵¹ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 14

¹⁵² Justitsministeriet: *Justitsministeren tiltræder sag om at opløse Loyal to Familia*, juni 2018, Anklagemyndigheden: *Anklagemyndigheden rejser historisk forbudssag mod bandegrupperingen Loyal to Familia*, juni 2018 og Københavns politi: *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre, september 2018*

samvirket, herunder hvorvidt der er en ledelse, hvor mange medlemmer der er, om samvirket har en hjemmeside, og om der er en talsmand i samvirket. Derudover kan tøj og symboler indikere at samvirket har et fælles formål. Derfor vil disse momenter blive behandlet i det følgende for at afgøre, hvorvidt LTF har et fælles formål.

Stiftelse

Loyal to Familia er stiftet i 2013, og har på nuværende tidspunkt eksisteret i 6 år.¹⁵³ LTF har således været etableret i en forholdsvis kort periode. Stiftelsestidspunktet kan anvendes i vurderingen af, hvor længe samvirket har bestået, og dermed indikere hvor funderet samvirket kan antages at være. Som nævnt i afsnit 3.1.1.2 påpeger Alf Ross, at en forening er en varig sammenslutning. Ifølge Rigsadvokaten var Hells Angels, AK81, Bandidos og Hizb ut Tahrir som sagt foreninger, og må derfor have været varige sammenslutninger. Det er relevant at have for øje, hvornår foreningen er stiftet i forhold til, hvornår Rigsadvokaten har lavet redegørelsen. Hells Angels blev etableret i Danmark i 1979, i 1998 vurderede Rigsadvokaten at Hells Angels er en forening, som på dette tidspunkt havde været i Danmark i 19 år. Bandidos havde eksisteret i Danmark i 5 år, da Rigsadvokaten i 1998 vurderede, at de var en forening.¹⁵⁴ AK81 fungerede som en supportgruppe til Hells Angels og blev stiftet i 2007, og havde dermed eksisteret i 3 år i 2010.¹⁵⁵ Hizb ut Tahrir blev etableret i Danmark i begyndelsen af 1990, i 2004 og i 2008 havde Hizb ut Tahrir været i Danmark i henholdsvis 14 og 18 år.¹⁵⁶ Det kan derfor konstateres, at et samvirke anses for at være en varig sammenslutning efter 3 år. LTF må derfor antages at være en varig sammenslutning, idet den har eksisteret i 6 år. Ud fra Rigsadvokatens redegørelser kan LTFs forholdsvis korte levetid anvendes som indikation for, at LTF har et fælles formål

Formål

Formålet kan ikke alene fastsættes ud fra skrevne vedtægter. Det kan ligeledes følge af en stiltiende forståelse mellem personerne i samvirket. Loyal to Familia har ikke noget officielt formål. Lederen, Shuaib Khan, har udtalt, at LTF er et broderskab, hvilket ikke kan anses som et direkte formål, men nærmere blot en betegnelse.¹⁵⁷

¹⁵³ DR Inland: *Loyal to Familia er forbudt: Her får du bandens historie*, februar 2019

¹⁵⁴ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, side 15 og side 18

¹⁵⁵ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 10

¹⁵⁶ 2008 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 24

¹⁵⁷ Politiken: *Topfigur i ny bandegruppering: Vi er et broderskab*, februar 2013

Sammenlignet hermed har Hells Angels ikke umiddelbart et officielt skrevet formål, men har adskillige gange givet udtryk for, at de er en motorcykelklub, hvilket også fremgår af deres hjemmeside.¹⁵⁸ Jørn "Jønke" Nielsen, medlem af Hells Angels, forklarede som vidne i retten, at for at blive prøvemedlem skal man eje og være interesseret i Harley Davidson motorcykler.¹⁵⁹ Hizb ut Tahrirs formål er til gengæld klart og fremgår direkte af deres hjemmeside.¹⁶⁰ Formålet med Hizb ut Tahrir er, at genetablere den islamiske stat, Khalif-staten, dette vil de opnå gennem udbredelse af budskaber i tre stadier, kultiveringsstadiet, vekselvirkningsstadiet og magtovertagelsesstadiet.¹⁶¹ LTF manglende formål kan derfor indikere, at de ikke har et fælles formål med samvirket, og dermed ikke er en forening. Der er dog andre momenter, der peger i en anden retning. Det antages ikke at være afgørende i foreningsvurderingen, at formålet er nedskrevet og officielt.

Struktur

Strukturen i et samvirke er et moment i vurderingen af, om samvirket har et fælles formål og udgør en forening. Strukturen viser den eventuelle hierarkiske opbygning af samvirket og ledelsesstrukturen. Des mere struktureret og organiseret et samvirke kan anses for at være, des mere indikerer det, at samvirket har et fælles formål.

Loyal to Familia har en overordnet leder "El Presidente". Det antages at være Shuaib Khan - også efter hans udvisning.¹⁶² Shuaib Khan er tidligere set iført LTF trøje med "EL Presidente" påtrykt.¹⁶³ Hells Angels har ligeledes en præsident, og Hizb ut Tahrir er også organiseret med en international og national leder.¹⁶⁴ Banderne har derimod ingen direkte leder, men er ofte opbygget omkring en eller flere ledende personer.¹⁶⁵

¹⁵⁸ Hells Angels MC Danmark: *Om os*, 2014

¹⁵⁹ U. 1996.984 Ø

¹⁶⁰ Hizb ut Tahrir - Skandinavien: *Ofte stillede spørgsmål*, oktober 2013

¹⁶¹ 2004 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 2 og 2008 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 25

¹⁶² U 2019.751 H, side 766 og DR Indland: *Anklager: Banden LTF har overført over en million kroner til fængslede bandemedlemmer*, februar 2019

¹⁶³ DR Indland: *Anklager: Banden LTF har overført over en million kroner til fængslede bandemedlemmer*, februar 2019

¹⁶⁴ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, side 49, U1996.984 Ø og 2008 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 8 og side 27

¹⁶⁵ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 11

Landsretten har efter en politiassistent's vidneudsagn lagt til grund, at det øverste organ i LTF er National Nomads, der omfatter ni personer, herunder El Presidente, Captain og Sergeants.¹⁶⁶ Dette er ligeledes tilkendegivet under en tidligere sag for Landsretten.¹⁶⁷ I LTFs lokale afdelinger er der en nomade, som er kontaktpersonen til det øverste organ.¹⁶⁸ Shuaib Khan har i 2013 oplyst, at der er en afdeling som kaldes National. Det fremgår af medlemslister, som politiet har fundet under en ransagning, at National *“har adgang til alle afdelinger og medlemsmapper. Afdelingen har kun adgang til egne medlemmer”*¹⁶⁹.

Københavns politi har under en ransagning i 2013 beslaglagt et dokument, der viser et organisationsdiagram over Loyal to Familia, hvor lederen Shuaib Khan står øverst på sedlen, og herunder tegnet kasser med navne og streger mellem kasserne.¹⁷⁰ Derudover har Københavns politi lagt vægt på, at Loyal to Familia er hierarkisk og struktureret opbygget.¹⁷¹ I flere afgørelser er der blandt andet oplyst, at *“der er en rollefordeling i LTF”*¹⁷², og *“Strukturen vurderes at være hierarkisk opbygget”*¹⁷³. Sammenlignet hermed er Hizb ut Tahrir hierarkisk opbygget, og er en organiseret forening i små celler.¹⁷⁴ Hells Angels anses ligeledes for at have en fast struktur og hierarkisk opbygning, og Rigsadvokaten har i 2010 oplyst, at *“Hells Angels udgør en organisatorisk enhed med internt hierarki”*¹⁷⁵. Jørn ”Jønke” Nielsens har som vidne i retten forklaret, at Hells Angels har en *“præsident, vicepræsident, kasserer, sergent of arms og sekretær”*¹⁷⁶. LTF har ligeledes en krigsminister og en vicepræsident.¹⁷⁷ Derudover har LTF

¹⁶⁶ U 2019.1594 H, side 1609

¹⁶⁷ U 2019.751 H, side 775

¹⁶⁸ DR Indland: *Loyal to Familia er forbudt: Her får du bandens historie*, februar 2019

¹⁶⁹ DR Indland: *Anklager: Banden LTF har overført over en million kroner til fængslede bandemedlemmer*, februar 2019

¹⁷⁰ Københavns politi: *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre*, september 2018, side 3 og side 9 og DR Indland: *Anklager: Banden LTF har overført over en million kroner til fængslede bandemedlemmer*, februar 2019

¹⁷¹ Københavns politi: *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre*, september 2018, side 3

¹⁷² U. 2018.2405 V, side 2420

¹⁷³ U 2019.751 H, side 775

¹⁷⁴ 2008 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 27

¹⁷⁵ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 10

¹⁷⁶ U 1996.984 Ø

¹⁷⁷ Retten i Roskilde 4. april 2019

ligesom Hells Angels, Bandidos og Hizb ut Tahrir flere danske og udenlandske afdelinger.¹⁷⁸ LTF har flere afdelinger i Danmark og en i Sverige.¹⁷⁹

Loyal to Familias struktur underbygges af, at broderskabet har flere prospects og hangarounds som støtter LTF, men ikke er egentlige medlemmer.¹⁸⁰ Hells Angels er ligeledes kendetegnet ved deres supportgruppe AK81, som er styret og kontrolleret af Hells Angels. Rigsadvokaten angiver, at Bandidos organisatorisk er opbygget på samme måde som Hells Angels.¹⁸¹ Derudover er Hells Angels og Bandidos forholdsvis lukkede foreninger, hvor oplysninger om de interne forhold i grupperne ikke må deles med offentligheden, og hvor det ikke umiddelbart er muligt at blive medlem.¹⁸² Der foreligger ikke oplysninger om, hvor nemt det er at blive medlem af LTF, men eftersom LTF har prospects, antages det, at der er en proces, personer skal igennem, før de kan blive optaget som medlem. Hizb ut Tahrir er ligeledes et meget lukket miljø, hvor nye potentielle medlemmer ikke umiddelbart kan blive medlem.¹⁸³

Der er ikke tvivl om, at der er en struktur og et hierarki i Loyal to Familia. De har en tydelig leder, flere forskellige organer og prospects, som viser deres hierarkiske opbygning. LTF er umiddelbart struktureret og opbygget i et system, der minder meget om Hells Angels, Bandidos og Hizb ut Tahrir. Den forholdsvis lukkede struktur kan ikke tillægges vægt i vurderingen, men det kan blot konstateres, at LTF ligeledes på dette punkt er sammenlignelig med omhandlende foreninger.¹⁸⁴ LTF tilkendegiver selv at være et broderskab, men bliver ofte kategoriseret som en bande.¹⁸⁵ Ud fra LTFs faste struktur og opbygning, er der flere ting, der peger i retningen af, at LTF er en rockergruppe. Der er flere momenter i denne vurdering, og det kan derfor ikke entydigt antages, at LTF er en rockergruppe ud fra deres struktur. Forskellen mellem rocker- og bandegrupperne er sandsynligvis mindre end tidligere.¹⁸⁶ Derudover skal man have

¹⁷⁸ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, side 24 og 2004 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 4 og 2008 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 11

¹⁷⁹ DR Indland: *Loyal to Familia er forbudt: Her får du bandens historie*, februar 2019

¹⁸⁰ TfK 2018.1053/2 og DR Indland: *Anklager: Banden LTF har overført over en million kroner til fængslede bandemedlemmer*, februar 2019

¹⁸¹ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 10

¹⁸² 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 10

¹⁸³ 2004 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 8

¹⁸⁴ 2004 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 8

¹⁸⁵ Politiken: *Topfigur i ny bandegruppering: Vi er et broderskab*, februar 2013

¹⁸⁶ Faktalink: *Bandekrigen i Danmark*, februar 2018

for øje, at det var tilbage i 2010, at Rigsadvokaten vurderede, at en bande ikke var en forening. Selvom LTF er kategoriseret som en bande, tyder deres opbygning, struktur og ledelse på, at de har et tilstrækkeligt fælles formål til at kunne anses som værende en forening i Grundlovens forstand.

Medlemmer

Medlemmerne og medlemstallet i et samvirke indikerer, at der er en fast tilknytning til samvirket, som består af de samme personer, hvilket kan anvendes som indikation for, om samvirket har et fælles formål.

Loyal to Familia anses som værende den største bande i Danmark sammen med Black Army.¹⁸⁷ Politiet har under ransagninger i maj 2014 og i august 2017 fundet registre over medlemmerne i LTF.¹⁸⁸ Det er oplyst, at Hells Angels har en medlemsliste, men denne er ikke offentlig.¹⁸⁹ Hizb ut Tahrir anvender ikke betegnelsen medlemskab og har ikke nogen medlemslister.¹⁹⁰ Dette bekræftes af et tidligere medlem, som udtaler, at han aldrig har set medlemslister eller lignende.¹⁹¹ Det fremgår af Hizb ut Tahrirs hjemmeside, at de ikke anser antallet af medlemmer for relevant, men mere hvor stor tilknytning der er til partiet. Men samtidig skriver de på deres hjemmeside at *“enhver muslim, kvinde eller mand, kan blive medlem af partiet”*¹⁹².

Det fremgår af landsrettens dom i april 2018, at der var 240 Loyal to Familia medlemmer.¹⁹³ Ifølge politiets oplysninger var der ved nedlæggelse af det foreløbige forbud i september omkring 250 medlemmer af LTF, og i februar 2019 var der 107 medlemmer af LTF.¹⁹⁴ Det skønnes, at der i 2004, var godt 100 personer i Danmark med tilknytning til Hizb ut Tahrir, og der ved afholdelse af stormøder har været 800-1000 personer og

¹⁸⁷ Faktalink: *Bandekrigen i Danmark*, februar 2018

¹⁸⁸ Københavns politi: *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre*, september 2018, side 3 og side 9

¹⁸⁹ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 10

¹⁹⁰ 2004 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 3

¹⁹¹ 2008 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 31

¹⁹² Hizb ut Tahrir - Skandinavien: *Ofte stillede spørgsmål*, oktober 2013

¹⁹³ U 2019.1594 H, side 1612

¹⁹⁴ DR Inland: *Anklager: Banden LTF har overført over en million kroner til fængslede bandemedlemmer*, februar 2019 og Politiken: *Vicepræsident i LTF udvises i stor sag om grov kriminalitet*, april 2019

200 personer til lørdagsmøder.¹⁹⁵ Antallet af Hells Angels medlemmer var i 2002 450 personer, hvilket er det eneste oplyste antal medlemmer, der har været muligt at finde.¹⁹⁶

Det fremgår af Justitsministeriets rapport "Flowet i rocker/bandemiljøer" fra 2017, at antallet af rockermedlemmer altid har været større og fordelt på færre grupper end bandemedlemmerne, som har været flere grupper med færre medlemmer.¹⁹⁷ Antallet af medlemmer kan muligvis have betydning for, hvorvidt banderne anses som en forening. Rigsadvokaten vurderer, at rockergrupperne er en forening, men banderne ikke er. Dette kan være begrundet med medlemmernes mere begrænsede tilknytning til banderne.

Loyal to Familias medlemslister er et stærkt moment for, at LTF er en forening, eftersom det viser, at LTF udgør en bestemt kreds af personer. Banderne har generelt et færre antal medlemmer end rockergrupperne, men det antages at være mindre afgørende i vurderingen af, om LTF har et fælles formål.

Hjemmeside

Loyal to Familia har ikke umiddelbart en hjemmeside modsat Hells Angels, Bandidos og Hizb ut Tahrir.¹⁹⁸ Derimod har LTF en facebook side og det fremgår af Instagram, at hver afdeling har sin egen Instagram profil. Det antages derfor ikke at være afgørende, at LTF ikke har en hjemmeside, det Facebook og Instagram må ligestilles med en hjemmeside i forhold til vurderingen af, om LTF har et fælles formål.

Talsmand for samvirket

En talsmand for samvirket eller en løbeseddel, der er underskrevet med samvirket, viser og tyder på et fælles formål med samvirket. Loyal to Familia har som tidligere nævnt et ledende organ kaldet National, som, politiet antager, kan handle på vegne af LTF.¹⁹⁹ Lederen, Shuaib Khan, tilkendegav i 2013 ved stiftelse af LTF, at han udtaler

¹⁹⁵ 2008 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 27

¹⁹⁶ Faktalink: *Rockere - historisk baggrund*, 2002

¹⁹⁷ Justitsministeriets Forskningskontor: *Flowet i rocker-/bandemiljøet*, august 2017, side 9

¹⁹⁸ Hells Angels MC Danmark, Hizb ut Tahrir - Skandinavien og Bandidos MC

¹⁹⁹ Københavns politi: *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre*, september 2018, side 9

sig på vegne af broderskabet.²⁰⁰ Hells Angels har ligeledes en præsident, der er talsmand for klubben og kan træffe beslutninger på vegne af klubben sammen med vicepræsidenten og kassereren. Derudover kan præsidenten og vicepræsidenten skrive under på vegne af klubben.²⁰¹ Landsretten anførte i 1996, at Hells Angels ikke havde et organ, der kunne handle på vegne af klubben.²⁰² Hizb ut Tahrir har ligeledes en leder, der er talsmand og repræsentant for partiet, og det er udelukkende ham, der må udtale sig på Hizb ut Tahrirs vegne.²⁰³ Hizb ut Tahrirs leder er straffet to gange for grove trusler ved udbredelse af løbesedler underskrevet med Hizb ut Tahrir. Derfor blev handlinger anset som begået på vegne af partiet.²⁰⁴ LTF ledende organ, National, som kan udtale sig på vegne af samvirket, er derfor et moment som taler for, at LTF har et fælles formål, og dermed udgør en forening.

Tøj og symboler

I vurderingen af det fælles formål indgår samvirkets fælles beklædningsgenstande og symboler.

Loyal to Familia er flere gange af politiet observeret med et fælles logo, der viser et kranium med bandana for munden, som med skelethænder holder to pistoler. Logoet er anvendt på beklædningsgenstande, sammen med oplysninger om lokale tilhørsforholdet, deres titel og rang i samvirket. Derudover har politiet under en ransagning fundet LTF læderveste.²⁰⁵ Lædervestene med rygmærke er rockerklubberne specielt kendetegnet ved. Rockerklubberne ligeledes et fælles logo.²⁰⁶ Politiet har fundet skitser over tøjdesign og oplysninger om, at et medlem mente, der skulle laves tre forskellige trøjer, som symboliserer hierarkiet i LTF. Derudover oplyses, at LTF ses i trøjer og caps med LTF og SYLF (Support Your Local Familia).²⁰⁷ Øvrige banders tilhørsforhold udtrykkes ligeledes gennem tøjet.²⁰⁸ En politiassistent har for Landsretten i 2018 oplyst, at LTF adskiller sig fra rockerklubberne ved at have mindre markante symboler

²⁰⁰ Politiken: *Topfigur i ny bandegruppering: Vi er et broderskab*, februar 2013

²⁰¹ U 1996.984 Ø, side 985

²⁰² U 1996.984 Ø, side 986

²⁰³ 2004 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 3

²⁰⁴ 2008 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 42

²⁰⁵ Københavns politi: *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre*, september 2018, side 4

²⁰⁶ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 10

²⁰⁷ U 2018.2405 V, side 2411

²⁰⁸ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 12

med tilknytningsforhold. Hvilket ikke harmonerer med det i afsnit 4.3 nævnte, at bandemedlemmerne ofte tilkendegiver deres tilknytning via symboler og tøj, og generelt er banderne mere synlige i det offentlige rum end rockergrupperne.²⁰⁹ I overensstemmelse hermed er der under den supplerende sagsfremstilling i Højesteret oplyst, at LTF er kendetegnet ved, at *“Grupperingens medlemmer anvender ofte beklædning, symboler, tegn, farver eller tatoveringer, der tilkendegiver tilknytningsforhold eller medlemskab af grupperingen”*²¹⁰. Derudover er lederen, Shuaib Khan, set med “El Presidente” på trøjen. Det fremgår af LTF interne regler, at der ikke må begås kriminalitet i tøj med gruppens logo, og at supportere fire gange om ugen skal vise deres støtte til LTF via beklædningsgenstande.²¹¹ Supportgrupperne til rockerklubberne viser ligeledes deres tilhørsforhold til en bestemt rockergruppe gennem tøjet.²¹² Derudover tildeler rockerklubberne hædersmærker i forbindelse med lovovertrædelser begået på vegne af klubben. Hells Angels har blandt andet “Filthy Few” prædikatet, som tildeles personer, der har dræbt for klubben. Tildelingen af sådanne mærker viser et fælles formål, men det er ikke Hells Angels som forening, der tildeler mærket, men derimod de øvrige medlemmer, som tidligere har fået tildelt prædikatet.²¹³ Der er ikke oplysninger om, hvorvidt LTF tildeler lignende prædikater. Det er ikke oplyst, hvorvidt Hizb ut Tahrir ikklæder sig tøj, der symboliserer deres tilknytning.

Det antages derfor, at der ikke er tvivl om, at Loyal to Familia anvender tøj og symboler til at indikere deres tilhørsforhold. Det klare signal om tilhørsforhold er et stærkt moment i vurdering af, om LTF har et fælles formål.

4.3.2. Regler i det indbyrdes forhold mellem deltagerne og forholdet uadtil

I de tilfælde, hvor et samvirke har interne regler, som styrer forholdet til omverden og forholdet mellem deltagerne, er der en formodning om, at samvirket udgør en forening.

²⁰⁹ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 10 ff og Faktalink: *Bandekrigen i Danmark*, februar 2018

²¹⁰ U 2019.751 H, side 775

²¹¹ DR Inland: *Anklager: Banden LTF har overført over en million kroner til fængslede bandemedlemmer*, februar 2019

²¹² 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 10

²¹³ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 7

De interne regler behøver ikke at være nedskrevet. Der kan også være en stiltiende forståelse mellem deltagerne.

Loyal to Familia er reguleret af interne regler, og i Københavns byret den 12. marts 2019 fremlagde anklagemyndigheden et regelsæt med tolv punkter, som beskriver, at medlemmerne skal dyrke aktiviteter, ikke må snakke med politiet, at al kommunikation over telefon er forbudt, ikke må være sammen med andre medlemmers nuværende eller tidligere kærester, at der betales kontingent, at intet om LTF må siges videre, ordentlig opførsel i det offentlige rum, ingen hash i konflikttider, ingen kriminalitet iført LTF beklædningsgenstande, at medlemmerne skal kende deres rang og adlyde ordre, og at SYLF skal være iført LTF beklædningsgenstande fire gangen om ugen. Til sidst er anført, at overtrædelse har konsekvenser.²¹⁴ Anklagemyndigheden vil forsøge at bevise, at LTF er en forening, der agerer efter bestemte regler, som afgør medlemmernes interne forhold og forholdet udadtil.²¹⁵ Regelsættet viser tydeligt, at der er visse interne regler i LTF og regler om, hvordan medlemmerne skal opføre sig uden for klubben. Derudover er der regler om, hvad medlemmerne skal, må og ikke må, og hvad der forventes af dem. På samme måde er Hells Angels organiseret af et regelsæt, men der er ingen officielle vedtægter.²¹⁶ Jørn "Jønke" Nielsen har i 1996 forklaret en række regler for retten, som gælder i det indbyrdes forhold i Hells Angels, herunder hvem der kan blive medlem, hvem der kan handle på vegne af klubben, hvor ofte medlemmerne mødes, og at klubben har interne normer.²¹⁷ Det kan herudfra antages, at LTF er mere organiseret ved at have skrevne vedtægter, eller også er Hells Angels vedtægter ikke offentliggjort. Hizb ut Tahrir har ikke umiddelbart interne regler, men det ændrer ifølge Rigsadvokaten ikke opfattelsen af, at Hizb ut Tahrir er en forening.²¹⁸ Vedtægterne er derfor ikke altafgørende i vurderingen af, hvorvidt der er tale om en forening i Grundlovens forstand. Det faktum, at LTF har vedtægter, er en stærk indikation for, at LTF udgør en forening i Grundlovens § 78 forstand.

²¹⁴ DR Inland: *Anklager: Banden LTF har overført over en million kroner til fængslede bandemedlemmer*, februar 2019

²¹⁵ Anklagemyndigheden: *Anklagemyndigheden rejser historisk forbudssag mod bandegrupperingen Loyal to Familia*, juni 2018

²¹⁶ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 10 og U 1996.984 Ø, side 986

²¹⁷ U 1996.984 Ø, side 985

²¹⁸ 2008 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 3 og side 33

4.3.3. Økonomiske forhold

De økonomiske forhold i en forening er af stor betydning for, om samvirket kan antages at være en forening. Hvis der indbetales kontingent til samvirket, er det en indikation for, at samvirket har et fælles formål. Det er dog ikke et afgørende moment, eftersom der kan være foreninger, der ikke har økonomiske aktiviteter.²¹⁹

Loyal to Familia har i deres regelsæt skrevet, at medlemmerne skal betale et månedligt kontingent på 1.500 kr.²²⁰ Politiet har under en ransagning fundet regnskaber over kontingent, og fundet en seddel hvor der stod kontingent, hvorpå der var anført "N 2000, M 1500 og P/H 1000"²²¹. N, M og P/H kunne stå for National, medlemmer og prospect/hangaround, og dermed indikere at de ledende medlemmer i National betaler mere i kontingent end almindelige medlemmer, som ligeledes betaler mere end prospects og hangarounds. Medlemmerne af Hells Angels betaler ligeledes et månedligt kontingent til klubben, som i 1996 ifølge Jørn "Jønke" Nielsen er på 300 kr.²²² I Hizb ut Tahrir betales der ifølge et tidligere medlem, 10 % af medlemmernes løn til partiet, som anvendes til at finansiere partiets udgifter.²²³ Det fremgår dog modsat i redegørelsen fra 2004, at der ikke umiddelbart er nogen økonomiske forhold i Hizb ut Tahrir, og det er ikke oplyst, hvordan partiet finansierer deres aktiviteter.²²⁴

Der er oplysninger om, at LTF har en kasserer.²²⁵ Dette ses også for Hells Angels, der ligeledes har en kasserer, der laver regnskab.²²⁶ Derudover har Hells Angels flere fonde og en bankkonto tilknyttet.²²⁷

²¹⁹ Justitsministeriet: *Notat om adgangen til at opløse en forening ved dom*, oktober 2017, side 4 og side 19

²²⁰ DR Indland: *Anklager: Banden LTF har overført over en million kroner til fængslede bandemedlemmer*, februar 2019

²²¹ Københavns politi: *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre*, september 2018, side 4

²²² 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 10 og U 1996.984 Ø, side 985

²²³ 2008 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 30 og 31

²²⁴ 2004 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 4

²²⁵ Berlingske, *Seks grunde: Derfor mener anklagemyndigheden, at LTF kan opløses og forbydes*, februar 2019

²²⁶ U 1996.984 Ø, side 985

²²⁷ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 10 og U 1996.984 Ø, side 985

Loyal to Familia indbetaler ifølge politiet penge ind til fængslede medlemmer. Politiets gennemgang af kvitteringer viser, at LTF har foretaget 598 indbetalinger, og at der er indbetalt 1.137.260 kr. over en periode på 5 år.²²⁸ Hvilket ligeledes indikerer at LTF har økonomiske forhold.

4.3.4. Sammenfatning

Loyal to Familia antages ud fra ovenstående vurderinger at udgøre en forening i Grundlovens § 78 forstand. LTF har ikke et nedskrevet formål, men det antages at de har et indirekte fælles formål, idet de har eksisteret i tilstrækkelig tid, de har en fast struktur, og er hierarkisk opbygget med en ledelse, de har medlemslister, og udgør dermed en fast kreds af personer. Shuaib Khan og National kan udtale sig på vegne af broderskabet, og derudover har samvirke et fælles symbol, som de anvender på beklædningsgenstande til at signalere deres tilknytningsforhold. LTF har ikke en hjemmeside, men derimod en Facebook side og hver afdeling har sin egen Instagram profil.

LTF opfylder herudover momenterne i vurderingen om regler i det indbyrdes forhold mellem deltagerne og forholdet udadtil. Der er ligeledes ud fra vores oplysninger ikke tvivl om, at LTF har økonomiske forhold. Som nævnt i afsnit 3.2.2 er der efter EMRK ikke et entydigt svar på, hvornår et samvirke er en forening. Men en forening må anses for at være en sammenslutning af en kreds af personer som har et bestemt formål. Det antages derfor ud fra ovenstående analyse, at LTF ligeledes efter EMRK vil blive anset som værende en forening.

Loyal to Familia er kategoriseret som en bande, men ud fra ovenstående er der overvejende mange karaktertræk der minder om rockergrupperne. Det kan derfor ikke siges entydigt, hvorvidt LTF er en bande eller en rockergruppe.

²²⁸ Københavns politi: Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre, september 2018, side 4 og DR Indland: *Anklager: Banden LTF har overført over en million kroner til fængslede bandemedlemmer*, februar 2019

4.4. Har Loyal to Familia et ulovligt øjemed, herunder virker ved vold

I afsnit 4.3 blev det lagt til grund, at Loyal to Familia anses for at være en forening i Grundlovens § 78 forstand. For at opløse en forening er det ikke tilstrækkeligt, at der er tale om en forening. Det skal ligeledes vurderes, hvorvidt foreningen har et ulovligt øjemed, herunder om de virker ved vold. For at kunne vurdere dette, er det afgørende at se på foreningens faktisk virksomhed. Som beskrevet i afsnit 3.1.1.3 skal foreningens virksomhed afgøres ud fra, hvad foreningen faktisk foretager sig og ikke i forhold til foreningens vedtægter og formål.

For at vurdere Loyal to Familias faktiske virksomhed og afgøre, om foreningen kan opløses, tages der udgangspunkt i Grundlovens § 78, stk. 2. Som nævnt i afsnit 3.1.2 er bestemmelsens selvstændige betydning begrænset, da stykke 1 præciserer en forenings ulovlige øjemed. Der vil således allerede ud fra stykke 1 være mulighed for at opløse en forening, der virker ved vold, som følge af at foreningen har et ulovligt øjemed. Det er således de samme momenter, der indgår i forhold til foreningens ulovlige øjemed, og om de virker ved vold.

Grundlovens § 78 stk. 2 indeholder udover *“virker ved vold eller søger at nå deres mål ved vold”* ligeledes *“anstiftelse af vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledes tænkende”*. Netop anstiftelse af vold er relevant, når vi snakker rocker- og bandegrupperinger, hvor der ofte sidder en eller flere ledende medlemmer, som uddelegerer opgaver, for på den måde at fremkalde eller iværksætte vold, og bruger de enkelte medlemmer som håndlangere til at udføre de voldelige handlinger på vegne af foreningen.²²⁹ Det er en svær bevisbyrde at løfte, da de ledende medlemmer ofte holder sig i baggrunden, og det kan derfor være svært at bevise, at de kriminelle aktiviteter udgår fra foreningens ledere.

Afsnittet vil følge Rigsadvokatens betingelser for at kunne opløse en forening, der virker ved vold. Hvorefter voldelige handlinger skal være foretaget af foreningen gennem sin levetid i et ikke ubetydeligt omfang, handlingerne skal være foretaget som et

²²⁹ Justitsministeriets Forskningskontor: *Veje ind i og ud af rocker- og bandemiljøer*, september 2014, side 3

dominerende eller almindeligt led i foreningens virksomhed og udgå fra foreningen selv.²³⁰

Det primære fokus vil være, hvorvidt Loyal to Familia har et ulovligt øjemed, herunder virker ved vold. Der vil blive inddraget nogle af de momenter, som forhenværende landsretsdommer Ib Dalgas Rasmussen har oplistet, og som han antager, der er behov for at undersøge, før der kan tages stilling til, om en forening kan forbydes. Han anfører, at der skal ses på *“Hvor mange i medlemskredsen er straffet for vold, har denne voldsudøvelse haft tilknytning til organisationens øvrige virke, symboler eller lignende, har forretningssymboler været anvendt eller søgt anvendt i situationer, der har særlig tilknytning til voldsepisoder eller anden kriminalitet, har organisationen anvendt et medlem, der er straffet for drab på lederen af en rivaliserende organisation som talsmand for offentlige myndigheder, er der i øvrigt påviselige tegn på, at medlemmerne eller aspiranter, der gør sig skyldige i alvorlig voldskriminalitet, herved opnår en bedre eller ringere position i organisationen”*.²³¹ Det fjerde moment vil ikke blive belyst yderligere, da det ikke har været muligt at finde tilstrækkelig med oplysninger herom.

4.4.1. Voldelige handlinger foretaget af foreningen gennem sin levetid i et ikke ubetydeligt omfang

I formuleringen “voldelige handlinger foretaget af foreningen gennem sin levetid i et ikke ubetydeligt omfang” ligger, at de voldelige aktiviteter skal være foretaget gennem en vis tidsperiode. Det er dog uvist, hvor længe denne tidsperiode skal have været.²³² Det anføres af Jens Krenchel og Søren Friis Hansen, at *“Det må dog ligge fast, at volden skal være et varigt og væsentlig led i udøvelsen af foreningens virksomhed”*²³³. Det kan ikke udelukke opløsning af en forening, at der har været fredelige perioder, hvor der ikke har været udført voldelige handlinger.²³⁴ Det må ligeledes antages, at den voldelige adfærd skal have en vis rolle i foreningens udøvelse af dens virksomhed. Derudover kan der i henhold til Grundlovens § 78, stk. 3 næppe udstedes et foreløbigt

²³⁰ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 3

²³¹ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, side 43 ff

²³² 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, side 55

²³³ Krenchel, Jens og Hansen, Søren Friis: *Refleksioner over foreningsbegrebet*, U.1997B.273, 1997, side 281

²³⁴ 2008 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 6

forbud, såfremt foreningen ikke har foretaget voldelige handlinger op til forbuddet, og såfremt der ikke er grund til at tro, at de voldelige handlinger vil fortsætte.²³⁵ For at vurdere, hvorvidt Loyal to Familia opfylder denne betingelse, vil der blive foretaget en kort gennemgang af bandens deltagelse i voldsepisoder og deltagelse i bandekonflikter gennem foreningens levetid siden dens stiftelse i 2013. De enkelte medlemmers straffelovsovertrædelser og deres betydning vil blive belyst nærmere i afsnit 4.4.2.

Bandekonflikten i 2013

Som nævnt i afsnit 4.3.1 blev Loyal to Familia stiftet i 2013 med Shuaib Khan som leder. Banden har således eksisteret i 6 år. De første voldelige episoder fandt sted i 2013, hvor LTF var i konflikt med andre bandegrupperinger heriblandt Værebroparken (Værebroparkens hårde kerne). Konflikten var fra LTFs side et forsøg på at overtage narkotikamarkedet fra de andre bander. Konflikten gav anledning til flere voldelige episoder, afpresning og røverier, og i de første måneder af 2013 var der registreret 50 skud som følge af konflikten.²³⁶ I februar 2013 blev to tilfældige personer overfaldet i Rådvaadsgade i Københavns Nordvestkvarter. Overfaldet blev foretaget af en større gruppe LTFere. Det resulterede i, at 11 medlemmer inklusive lederen, Shuaib Khan, blev sigtet for overfaldet.²³⁷ I 2013 vurderede politiet, at LTF talte 75 medlemmer.²³⁸

Den mellemliggende periode

I den tid, Shuaib Khan sad i fængsel, var der ro på bandekonflikten, men flere af medlemmerne var involveret i mindre konflikter. I starten af 2014 blev store A (Abderrozak Benarabe) overfaldet inde i fængslet af en række personer fra LTF heriblandt Shuaib Khan. Store A var ligeledes en ledende person i bandemiljøet, og overfaldet antoges, at være et led i magten om Blågård's Plads. På trods af, at lederen af LTF sad i fængsel, fortsatte jagten på medlemmer inde bag tremmerne. I fængslerne blev LTF-medlemmerne placeret på forskellige afdelinger, hvilket resulterede i, at der blev hvervet flere medlemmer. I 2015 blev alle LTF-medlemmerne samlet i henholdsvis Nyborg Statsfængsel og Enner Mark. Dette resulterede i en stigende grad af trusler og voldelig

²³⁵ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, side 20

²³⁶ DR Indland: *Loyal to Familia er forbudt: Her får du bandens historie*, februar 2019

²³⁷ BT: *Bag om banden: Loyal to Familia er voldsparat og bliver flere og flere*, august 2017

²³⁸ DR Indland: *Halvdelen af storbanden Loyal to Familia er bag tremmer*, marts 2013

adfærd fra medlemmerne, og der blev indført væsentlig strengere vilkår for LTF-medlemmerne end andre rocker- og bandemedlemmer, der afsoner i fængslet.²³⁹

Bandekonflikten i 2017

I 2017 blev Shuaib Khan løsladt, og ifølge Rigspolitiet var der i sommeren 2017 225 medlemmer af Loyal to Familia.²⁴⁰ Shuaib Khan havde gennem 4 år i fængslet formået at hverve omkring 150 nye medlemmer til LTF. Efter Shuaib Khans løsladelse startede endnu en bandekrig. I foråret 2017 etablerede LTF sig i Århus. Dette startede en konflikt med Brabrand-gruppen, som har tilholdssted i Gellerupparken. Konflikten resulterede i flere skudepisoder og over 100 anholdelser i og omkring Gellerupparken. I København startede bandekrigen ligeledes op igen, da LTF ville have narkomarkedet på ydre Nørrebro, som banden Brothas sad på. I forbindelse med bandekrigen mistede 3 mennesker livet, og der var over 40 skudepisoder i København. Konflikten resulterede blandt andet i, at to medlemmer af LTF dræbte en tilfældig ung mand i Mjølnerparken. Et andet tilfælde var et højtstående medlem af LTF, som affyrede 11 skud mod tilfældige forbipasserende, mens han cyklede. Den 12. november blev LTF og Brothas enige om at indgå våbenhvile, og de mange skudepisoder og konflikter faldt. Bandekonflikterne i 2017 resulterede i, at mere end 100 af LTFs medlemmer sad varetægtsfængslet eller dømt i grove sager, herunder vold, afpresning, drab og røverier.²⁴¹ Som følge af bandekrigene og den stigende kriminalitet fra LTF, udstedte Københavns politid den 4. september 2018 et foreløbigt forbud mod LTF, hvor det blev forbudt at være medlem af banden og ligeledes forbudt at støtte banden herunder gå i tøj med LTFs logo. Kort tid efter forbuddet blev LTFs leder, Shuaib Khan, udvist af Danmark i 6 år.²⁴²

Sammendrag

Ovenstående giver et overblik over bandekonflikter og skudepisoder, hvor Loyal to Familia gennem foreningens levetid har været involveret. Domstolene har fastslået, at LTF har deltaget i mindst 3 væbnede konflikter mod andre bander i perioden fra januar

²³⁹ BT: *Bag om banden: Loyal to Familia er voldsparat og bliver flere og flere*, august 2017

²⁴⁰ DR Inland: *Loyal to Familia er forbudt: Her får du bandens historie*, februar 2019

²⁴¹ DR Inland: *Loyal to Familia er forbudt: Her får du bandens historie*, februar 2019

²⁴² U2019.751 H

2013 til og med marts 2018. Under konflikterne havde politiet registreret i alt 63 skud-episoder, hvor 15 personer blev såret på grund af skud, og 7 personer blev dræbt.²⁴³

Det er således ingen tvivl om, at Loyal to Familia gennem sin levetid har været involveret i en række konflikter, grove overfald og afpresning. LTF har som tidligere nævnt kun eksisteret i 6 år, hvorfor det er en nyere gruppe. Det kan derfor diskuteres, hvorvidt handlingerne har fundet sted i et ikke ubetydeligt omfang gennem deres levetid. LTF har ud fra ovenstående kun været i større konflikter to gange, fra januar til marts 2013 og fra juni til november 2017, der er således en lang periode mellem 2013 og 2017, hvor gruppen ikke er i konflikt med andre bandegrupper. Hertil kan dog henvises til det indledende afsnit, hvorefter det ikke kan udelukke opløsning af en forening, at der har været fredelige perioder, hvor der ikke har været udført voldelige handlinger. De fredelige perioder kan skyldes, at der ikke har været nogen optrapning til konflikt med andre bander, eller at der ikke har været andre grupperinger i området, som de skulle slås med.²⁴⁴ Det kan også skyldes, at LTFs leder, Shuaib Khan, sad i fængsel den mellemliggende periode, og der således ikke blev opfordret til konflikt eller udstedt ordre ovenfra til medlemmerne.

Sammenlignes Loyal to Familia med Hells Angels er antallet af voldelige handlinger og konflikter minimal. Hells Angels har eksisteret i årtier og har deltaget i adskillige rockerkrige. Derfor vil det sandsynligvis ikke være svært at bevise den tidsmæssige periode for Hells Angels voldelige handlinger.²⁴⁵ I Rigsadvokatens udtalelse fra 2010 fremgår det, at der fra den 1. august 2008 frem til den 19. januar 2010 har været i alt 376 episoder, hvor skydevåben har været anvendt i det offentlige rum, og politiet mener, at personer fra rocker/bandemiljøet har været involveret i mindst 115 af disse episoder.²⁴⁶ Der kan argumenteres for, at de 115 skudepisoder forbundet til rocker/bandegrupperne er fordelt på flere grupperinger, hvorfor LTFs 63 skudepisoder må anses for højt, hvilket taler for, at LTF har udøvet voldelige handlinger gennem sin levetid. LTFs skudepisoder er fordelt over en længere periode end øvrige rocker-/bandegrupperingers skudepisoder. Dette indikerer, at de voldelige handlinger er foregået

²⁴³ Københavns politi: *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre*, september 2018, side 5

²⁴⁴ 1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos, side 55

²⁴⁵ Faktalink: *Rockere - historisk baggrund*, 2002

²⁴⁶ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 9

i et ikke ubetydeligt omfang. På trods af at LTF kun har været involveret i 2 reelle bandekonflikter, har deres voldelige handlinger stadig været kontinuerlige, da medlemmerne fortsat har begået kriminalitet i den mellemliggende periode. Ud fra ovenstående oplysninger kan det konkluderes, at LTF opfylder betingelsen om voldelige handlinger foretaget af foreningen gennem sin levetid i et ikke ubetydeligt omfang.

Som nævnt indledningsvist i dette afsnit kan der ikke nedlægges et foreløbigt forbud, hvis LTF ikke har foretaget voldelige handlinger op til forbuddet, og der ikke er grund til at tro, at de voldelige handlinger vil fortsætte. LTF har på trods af våbenhvilen med Brothas været involveret i en lang række kriminelle handlinger, hvilket vil blive belyst yderligere i det følgende afsnit. Det antages derfor, at LTF har foretaget voldelige handlinger op til den 4. september 2018, hvor det foreløbig forbud blev nedlagt.

4.4.2. Handlinger foretaget som et dominerende eller almindeligt led i foreningens virksomhed

I sætningen "handling foretaget som et dominerende eller almindeligt led i forenings virksomhed" ligger en vurdering af foreningens øjemed. Som tidligere nævnt i afsnit 3.1.1.3, er enkelte lovovertrædelser begået af foreningen *ikke* tilstrækkelig til at anse foreningen for at have et ulovligt øjemed. Det skal således vurderes, hvorvidt lovovertrædelserne er foretaget på foreningens eller medlemmernes vegne. Enkelte eller tilfældige overtrædelser af straffeloven begået af medlemmerne er således ikke i sig selv nok til at antage, at foreningen har et ulovligt øjemed. Justitsministeren anfører, at LTF-medlemmernes lovovertrædelser "*imidlertid kunne sige noget om foreningens øjemed, herunder den virksomhed, som foreningen må forventes at stå for, eksempelvis i hvilket omfang foreningen er parat til at anvende vold*"²⁴⁷. Derudover er det justitsministeriets opfattelse, at der "*dog ikke opstilles noget krav om, at der skal være tale om et nærmere bestemt (større) antal lovovertrædelser, så længe lovovertrædelserne ikke har tilfældighedspræg. Efter ministeriets opfattelse kan der endvidere ikke stilles krav om, at lovovertrædelserne skal have fundet sted eller stået på over en nærmere bestemt (længere) periode, hvis overtrædelserne i øvrigt er et almindeligt led i foreningens virksomhed*"²⁴⁸. Jørn Vestergaard, professor ved Københavns

²⁴⁷ Justitsministeriet: *Notat om adgangen til at opløse en forening ved dom*, oktober 2017, side 22

²⁴⁸ Justitsministeriet: *Notat om adgangen til at opløse en forening ved dom*, oktober 2017, side 21

Universitet, anfører, at vurderingen af dominerende eller almindeligt led må bero på *“om personer tilknyttet gruppen tilsammen har et overvældende antal alvorlige antegninger i kriminalregisteret, om toneangivende deltagere i fællesskabet billigere begåede voldshandlinger eller andre kriminelle aktiviteter”*²⁴⁹. Der er således en tæt sammenhæng mellem denne betingelse og den ovenstående om den tidsmæssige periode, og det er derfor afgørende at se på, om lovovertrædelserne er en del af Loyal to Familias generelle virksomhed.

Rigspolitiet har en særlig database, Politiets Efterforskningsstøttedatabase (PED). Databasen kaldes også for banderegistret. Registret består af en persondel, som indeholder oplysninger om medlemmer af kriminelle grupperinger, samt af en hændelsesdel, hvor politiet kan registrere hændelser, hvor et ikke-bandemedlem ses sammen med andre bandemedlemmer.²⁵⁰ I forbindelse med forbudssagen mod Loyal to Familia har Rigspolitiet lavet en grundig analyse af LTF-medlemmerne, hvoraf det fremgår, hvilken type kriminalitet medlemmerne begår, og hvor mange medlemmer der har begået denne type kriminalitet. Rigspolitiet har lavet udtræk fra PED over nuværende og tidligere medlemmer af LTFs straffelovsovertrædelser begået i hele medlemmernes liv og straffelovsovertrædelser begået i medlemsperioden. Disse tabeller blev vist i Københavns byret den 8. april 2019, og et afskrift heraf fremgår af bilag 4, tabel 1 og 2. Tabel 1 viser et udtræk fra PED den 21. april 2018 over nuværende og tidligere medlemmers lovovertrædelser i medlemsperioden. Tabel 2 viser et udtræk fra PED den 14. januar 2019 over antallet af dømte nuværende og tidligere medlemmers lovovertrædelser i medlemsperioden.

Tabellerne viser en udvikling fra den 21. april 2018, til ca. 10 måneder senere den 14. januar 2019. Der er pr. 21. april 2018 samlet set 113 Loyal to Familia medlemmer, der i medlemsperioden er dømt. Dette er den 14. januar 2019 steget til 146 personer. På 10 måneder er der dermed 33 LTF-medlemmer, der er dømt for lovovertrædelse i medlemsperioden.

²⁴⁹ Folketingets Retsudvalg 2017-18: REU alm. del bilag 162: *Høring om bandekriminalitet*, januar 2018

²⁵⁰ Lovbekendtgørelse nr. 1079 af 20. september 2017 om behandling af personoplysninger i politiets Efterforskningsstøttedatabase

Københavns politi har oplyst, at der samlet set er 372 nuværende og tidligere medlemmer af Loyal to Familia, hvoraf 363 personer er straffet.²⁵¹ Anklager Lasse Biehl har givet oplysninger om, at antallet af nuværende og tidligere medlemmer er trukket fra PED i midten af april 2018. Derfor holdes antallet af nuværende og tidligere medlemmer op imod tabel 1 i bilag 4, som angiver nuværende og tidligere medlemmers lovovertrædelser i medlemsperioden den 21. april 2018. Som tidligere nævnt var der den 21. april 2018 113 nuværende og tidligere LTF-medlemmer, der i medlemsperioden er dømt for en lovovertrædelse. Hvilket viser, at 30,4 % af de lovovertrædelser nuværende og tidligere medlemmer har begået, er begået i medlemsperioden. Dette antyder, at medlemmerne var kriminelle før og efter deres medlemsperiode i LTF. Dette kan indikere, at kriminaliteten ikke er en del af foreningens virksomhed.

I Københavns byret foretog Loyal to Familias advokat, Michael Juul Eriksen, et regnestykke ud fra de tabeller, som blev fremlagt i retten. Der er samlet set 3.840 fældende afgørelser vedrørende nuværende og tidligere registrerede medlemmer. Det fremgår af tabel 1 i bilag 4, at der er 485 fældende afgørelser for nuværende og tidligere medlemmers straffelovsovertrædelse i medlemsperioden, hvilket medfører, at 12,6 % af det samlede antal fældende afgørelser er begået, mens den pågældende har været medlem af LTF. Dette er en forholdsvis lille andel og viser, at medlemmerne var kriminelle inden de blev medlem af LTF, og måske bliver mindre kriminelle af at blive medlem af LTF.

Det skal dog holdes for øje, at disse 485 fældende afgørelser begået af nuværende og tidligere medlemmer i medlemsperioden er fordelt på 113 medlemmer. Hvilket kan indikere, at det ofte er de samme personer som begår lovovertrædelserne, idet hvert medlem i snit har modtaget 4,3 domfældelser.

Et vigtigt moment i vurdering af, hvorvidt handlingen er foretaget som et dominerende eller almindeligt led i foreningens virksomhed, er alvorligheden af straffelovsovertrædelsen. Derfor er forbrydelser mod liv og legeme særligt interessante. Det fremgår af bilag 4, tabel 1, at der indtil den 21. april 2018 er truffet 111 fældende afgørelser i

²⁵¹ Københavns byret den 8. april 2019 og Københavns politi: *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre*, september 2018, side 6

forbrydelser mod liv og legeme mod nuværende og tidligere Loyal to Familia medlemmer i medlemsperioden. Det fremgår ligeledes, at det kun er 68 af medlemmerne, der har modtaget de 111 fældende afgørelser. Dette betyder, at de fleste af LTF-medlemmerne, der er dømt for en forbrydelse mod liv og legeme, har modtaget mere end en domfældelse. Den 14. januar 2019 er antallet af dømte LTF-medlemmer i forbrydelser mod liv og legeme steget til 88. I Københavns byret blev det ikke fremlagt, hvor mange fældende afgørelser, der var den 14. januar 2019. Det betyder, at der på 10 måneder er 20 LTF-medlemmer, der er dømt for forbrydelser mod liv og legeme. Dette må antages at være et større antal lovovertrædelser inden for denne type af kriminalitet. Derudover viser det, at lovovertrædelserne begås kontinuerligt. Som tidligere nævnt er der 372 nuværende og tidligere LTF-medlemmer. Den 21. april 2018 var 68 af disse medlemmer i medlemsperioden dømt for forbrydelser mod liv og legeme. Det betyder, at 18,3 % af nuværende og tidligere medlemmer i medlemsperioden har begået forbrydelser mod liv og legeme. Det kan derfor ikke antages, at straffelovsovertrædelser mod liv og legeme er et dominerende led i foreningens virksomhed, men derimod et almindeligt led i foreningens virksomhed. Det er dog uklart hvor stor en andel af medlemmerne, der skal begå lovovertrædelser, før det kan antages at være et dominerende eller almindeligt led i foreningens virksomhed. Derudover fortæller de 18,3 % noget om hvad LTF står for, at der er begået forholdsvis mange forbrydelser mod liv og legeme i medlemsperioden.

En anden type kriminalitet, der er interessant, er formueforbrydelserne, da dette kan indikere, om foreningen har et ulovligt øjemed. Det fremgår af bilag 4, tabel 1, at der er afsagt 283 fældende afgørelser om formueforbrydelser mod nuværende og tidligere Loyal to Familia medlemmer i medlemsperioden før den 21. april 2018. Antallet af fældende afgørelser er fordelt på 57 medlemmer. Dette viser, at de medlemmer, der er dømt for formueforbrydelser, hver har modtaget i gennemsnit 5 afgørelser. Indtil den 14. januar 2019 er der 68 LTF-medlemmer, der er dømt for formueforbrydelser. Antallet er derfor steget fra 57 til 68 og medfører, at der på 10 måneder er 11 personer, der er dømt for en formueforbrydelse. Derudover er der 15,3 % af nuværende og tidligere medlemmer, der i medlemsperioden har begået formueforbrydelser. Dette er et højt antal, og kan antyde at formueforbrydelserne ikke har tilfældighedspræg og indikere, hvad LTF står for, og at formueforbrydelser er et almindeligt led i foreningens virksomhed.

Et andet vigtigt moment, i vurderingen af, om volden er et almindeligt eller dominerende led i foreningens virksomhed, er straffelovens § 81 a. Straffelovens § 81 a medfører, at tiltaltes straf *“kan forhøjes indtil det dobbelt, hvis lovovertrædelsen har baggrund i eller er egnet til at fremkalde en konflikt mellem grupper af personer, hvor der som led i konflikten anvendes skydevåben eller anvendes våben eller eksplosive stoffer, som på grund af deres særdeles farlige karakter er egnet til at forvolde betydelig skade”*²⁵². I 2017 blev der foretaget en udvidelse af § 81 a, idet *“egnet til at fremkalde”* blev indført, hvilket medfører, at bestemmelsen er mere anvendelig end tidligere. Derudover blev straffelovens § 192 a om våben tilføjet i 2017.²⁵³

Justitsministeriet har i 2017 bemærket, at *“det må indgå med betydelig vægt i vurderingen af, om en forening har et ulovligt øjemed, hvis foreningens medlemmer eller tilknyttede personer måtte være dømt efter straffelovens § 81 a”*²⁵⁴. Ifølge politiets oplysninger er der indtil den 4. september 2018 afsagt 9 afgørelser efter straffelovens § 81 a. 6 af afgørelserne er anket. I 3 af de 9 afgørelser er tiltalte dømt for forsøg på drab og affyring af skud i det offentlige rum. Fra den 4. september 2018 er der ifølge vores undersøgelser afsagt yderligere 6 afgørelser, hvor de tiltalte er dømt efter straffelovens § 81 a. Den ene afgørelse er ankesagen fra en afgørelse afsagt af byretten før den 4. september.²⁵⁵ Dermed er der samlet afsagt 14 domme, hvor LTF-medlemmer er dømt efter § 81 a. Derudover er der i 2 afgørelser efter den 4. september lagt vægt på, at lovovertrædelsen er begået som led i en bandekonflikt, uden der er straffet efter § 81 a.²⁵⁶ Den 4. september 2018 var 57 LTF-medlemmer dømt i 10 sager, hvor lovovertrædelsen blev begået med LTF symboler eller i LTFs interesse. Derudover er 30 LTF-medlemmer tiltalt for drab eller forsøg herpå. Det er uvist, i hvilket omfang disse sager er afsluttet, eller hvorvidt de har ført til domfældelse.²⁵⁷ Det skal dog

²⁵² Straffelovens § 81 a

²⁵³ Lov nr. 672 af 8. juni 2017, om ændring af straffeloven, lov om forbud mod ophold i bestemte ejendomme og lov om fuldbyrdelse af straf m.v. (styrket indsats mod rocker- og bandekriminalitet m.v.) og Justitsministeriet: *Justitsministeren tiltræder sag om at opløse Loyal to Familia*, juni 2018

²⁵⁴ Justitsministeriet: *Notat om adgangen til at opløse en forening ved dom*, oktober 2017, side 22

²⁵⁵ Københavns Byret den 4. september 2018, U 2019.780 Ø, Københavns Byret den 26. november 2018, TfK 2019.353 Ø, TfK 2019.434 V og Østre Landsret den 13. marts 2019

²⁵⁶ Retten på Frederiksberg den 22. marts 2019 og Retten i Roskilde den 4. april 2019

²⁵⁷ Københavns politi: *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre*, september 2018, side 5

holdes for øje, at i de afgørelser, der er truffet mod LTF-medlemmer, er der ikke lagt vægt på, hvorvidt LTF som forening har stået bag lovovertrædelserne.²⁵⁸

Det kan dermed konstateres, at de fleste LTF-medlemmer er kriminelle inden de bliver medlem, hvilket indikerer, at medlemmerne ikke begår kriminalitet på vegne af foreningen. Derudover er det ofte de samme personer, der dømmes for lovovertrædelser. 18,3 % af LTFs nuværende og tidligere medlemmer er i medlemsperioden dømt for forbrydelser mod liv og legeme og 15,3 % er dømt for formueforbrydelser. På 10 måneder er der 33 medlemmer, der er dømt for lovovertrædelser, heraf er 20 personer dømt for forbrydelse mod liv og legeme, og 11 personer dømt for formueforbrydelser. Det antages derfor, at LTF-medlemmernes kriminalitet i medlemsperioden ikke er ubetydelige lovovertrædelser, og der er dermed ikke tale om enkelte eller tilfældige lovovertrædelser, hvilket indikerer, at handlingerne er foretaget som et dominerende eller almindeligt led i foreningens virksomhed. Gennem LTFs levetid er der "kun" afsagt 14 afgørelser, hvor straffelovens § 81 a er anvendt, hvilket tyder på, at de afgørelser, der er afsagt, i et meget begrænset omfang er lovovertrædelser på vegne af LTF. Ud fra vores undersøgelser er kun 2 af disse afgørelser afsagt før marts 2018. Dette betyder, at de 12 afgørelser er afsagt inden for 1 år. Hvilket i højere grad indikerer, at LTF-medlemmerne begår kriminalitet på vegne af foreningen, eller at anklagemyndigheden i højere grad er blevet opmærksom på anvendelsen af § 81 a efter ændringerne i 2017.

4.4.3. Udgår fra foreningen

Det afgørende for at kunne opløse foreningen er, at det skal bevises, at volden udgår fra foreningen. Selvom de to første betingelser er opfyldt, skal det i sidste ende kunne henføres til foreningen og dens virksomhed. Denne bevisbyrde er ofte den sværeste at løfte, hvilket også ses i de tidligere undersøgelser og redegørelser, hvor Rigsadvokaten både ved Hizb ut Tahrir, Bandidos, AK81 og Hells Angels kom frem til, at det ikke kunne bevises, at volden udgik fra foreningerne, selvom det kunne bevises, at medlemmerne virkede ved vold. Rigsadvokaten kom i 2010 frem til, at der ikke med støtte i Hells Angels medlemmernes betydelige antal lovovertrædelser, kunne konstateres at foreningen havde et ulovligt øjemed, idet domstolene i de enkelte afgørelser

²⁵⁸ Københavns politi: *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre*, september 2018, side 7

kun har taget stilling til, om medlemmerne havde gjort sig skyldige i tiltalen, og ikke hvorvidt medlemmerne havde tilknytning til rockermiljøet. De ovenstående faktuelle oplysninger om Loyal to Familia, vil således godt kunne bruges som bevis i forbuds-sagen, men det vil ikke isoleret set kunne afgøre, om volden udgår fra foreningen.²⁵⁹

Det fremgår tydeligt af afsnit 4.4.2, at flere LTF-medlemmer har en voldelig og kriminel adfærd. Dette kan derfor ikke betvivles. Det vil derfor være naturligt at bruge Ib Dalgas momenter til at vurdere om volden udgår fra foreningen, og dermed er en del af foreningens virksomhed. Derudover vil nogle af de samme momenter, som er anvendt i vurderingen af, om LTF er en forening, i Grundlovens § 78 forstand, ligeledes kunne anvendes til at belyse foreningens virksomhed eller formål.²⁶⁰

Det fremgår af ovenstående, at flere af medlemmerne er dømt for lovovertrædelser af grovere karakter. Det fremgår ligeledes, at der på nuværende tidspunkt er afsagt 14 domme, hvor straffelovens § 81 a er anvendt, hvorefter lovovertrædelsen anses som et led i foreningens virke. Disse domme kan være anklagemyndighedens stærkeste kort til at bevise, at volden er sket som led i foreningsvirksomhed. Det antages dog, at 14 domme ikke er mange i forhold til Loyal to Familias levetid på 6 år. Disse domme vil derfor sandsynligvis ikke i sig selv være tilstrækkeligt til at konstatere, at lovovertrædelserne generelt set udgår fra foreningen. Det fremgår af politiets opgørelse fra 4. september 2018, at der er afsagt 10 domme vedrørende 59 medlemmer af LTF, hvor lovovertrædelserne er begået under anvendelse af LTFs symboler og i LTFs interesse.²⁶¹ Iklædning af tøj med gruppens symboler, symboliserer ligeledes, at der er en vis fælles tilknytning til gruppen.²⁶²

Et andet moment som kan understøtte en forenings ulovlige øjemed, er gradueringer, hædringer eller økonomisk støtte til kriminelle gerninger. Dette kan understøtte, at foreningen accepterer eller godkender medlemmernes voldelige handlinger. Det fremgår af afsnit 4.3.1, at Hells Angels uddeler hædersmærke til personer, der har begået drab for klubben. Mærket bliver alene tildelt af medlemmer, som selv har mærket, og der er

²⁵⁹ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 16

²⁶⁰ Justitsministeriet: *Notat om adgangen til at opløse en forening ved dom*, oktober 2017, side 19 ff

²⁶¹ Københavns politi: *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre*, september 2018, side 5

²⁶² 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 12

derfor tale om en begrænset personkreds, hvorfor tildelingen af mærket ikke bliver truffet af foreningen, Hells Angels. Oplysningerne var ikke i sig selv tilstrækkelige til at danne grundlag for, at foreningen Hells Angels virkede ved vold, men nærmere at foreningen havde voldelige enkeltpersoner.²⁶³ Der ligger ingen tilgængelige oplysninger om, at LTF på samme måde hædrer sine medlemmer med mærker, men som det fremgik af afsnit 4.3.3, havde LTF i en periode på 5 år overført 1.137.260 kroner til fængslede LTF-medlemmer ved 598 overførsler. Dette indikerer, at LTF støtter deres medlemmers kriminelle handlinger ved at yde organiseret støtte til dem i fængslet.

Som det fremgår af afsnit 4.3.1 har Loyal to Familia flere afdelinger i Danmark og en afdeling i Sverige. I vurderingen af, om volden udgår fra foreningen, vil det være naturligt at se på medlemmernes straffelovsovertrædelser i de enkelte afdelinger. Såfremt der ses at være en markant forskel på, hvor belastede foreningerne er, vil dette tale imod, at voldsudøvelsen er et dominerende led i foreningens virksomhed. Dette kom Rigsadvokaten blandt andet frem til i udtalelsen fra 2010, hvor der var stor forskel på, hvor belastede de forskellige rockerklubbers afdelinger var.²⁶⁴ Det vil være noget, LTFs advokat Michael Juul Eriksen med stor sandsynlighed vil bruge, som argument for, at volden ikke er et dominerende led i LTF, såfremt det kan bevises, at der er forskel på de enkelte medlemmers straffelovsovertrædelser i afdelingerne. Anklageren Lasse Biehl oplyste den 8. april 2019, at medlemmernes straffelovsovertrædelser i de forskellige afdelinger ville blive gennemgået enkeltvis under retssagen.

Rocker og bandegrupperingerne har ofte en eller flere ledende medlemmer. Udtalelser og handlinger foretaget af et ledende medlem, som udtaler sig på foreningens vegne, tillægges stor vægt, når det skal bevises, at volden udgår fra foreningen.²⁶⁵ Som nævnt i afsnit 4.3.1, har Loyal to Familias leder, Shuiab Khan, sagt, at han udtaler sig på vegne af LTF. Det samme gør sig gældende ved Hells Angels og Hizb ut Tahrir, som ligeledes har talsmænd og ledende medlemmer, som udtaler sig på vegne af foreningen. Det fremgår af redegørelsen fra 2004, at Hizb ut Tahrirs talsmand i 2003 og 2007 blev domfældt for overtrædelse af straffelovens § 266 b, for at have uddelt

²⁶³ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 7

²⁶⁴ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 7

²⁶⁵ Justitsministeriets Forskningskontor: *Veje ind i og ud af rocker- og bandemiljøer*, september 2014, side 25

løbesedler underskrevet på vegne af foreningen, hvorfor Rigsadvokaten antog, at straffelovsovertrædelsen kunne henføres til Hizb ut Tahrir som forening.²⁶⁶ Ved retten på Frederiksberg den 22. marts 2019 blev 10 LTF'er dømt for at lave et planlagt angreb på ledelsen i en rivaliserende bande. En af de dømte LTF'er var nomad, som tidligere nævnt i afsnit 4.3.1, er bindeled mellem ledelsen i LTF og de øvrige afdelinger. Retten udtalte direkte, *“at han havde instruktionsbeføjelser i forhold til de øvrige”*²⁶⁷. Dette viser ligeledes, hvordan ledelsen i LTF udtaler sig og fordeler opgaver på vegne af foreningen. Ledernes voldelige straffeattester kan ligeledes sige noget om det signal, de sender til medlemmerne. Både LTFs leder, Shuaib Khan, og flere af Hells Angels ledende medlemmer er dømt for drab og andre grove voldshandlinger.²⁶⁸

Det kan dermed ikke entydigt konstateres, at Loyal to Familia's voldelige handlinger udgår fra foreningen. Ifølge de tidligere redegørelser og notater skal der meget til at bevise, at handlingerne udgår fra foreningen. Det fremgår dog af Rigsadvokatens redegørelse fra 2017, *“at det i øvrigt kan overvejes, om Justitsministeriet og Rigsadvokaten ved tidligere vurderinger har stillet for høje krav til, hvad der skal til for at opløse en forening”*²⁶⁹. Det kan derfor ikke udelukkes, at anklagemyndigheden i dag vil komme igennem med at bevise, at LTFs voldelige handlinger udgår fra foreningen.

4.4.4. Sammenfatning

Det kan ud fra ovenstående analyse af Loyal to Familia ikke entydigt konkluderes, at LTF kan opløses som følge af, at de har et ulovligt øjemed. LTF er en nyere gruppe, men på trods af dette har de deltaget i 2 reelle bandekonflikter og deres kriminelle handlinger antages at være kontinuerlige. Derfor vurderes det, at de voldelige handlinger er foretaget af foreningen gennem sin levetid i et ikke ubetydeligt omfang. Der er ingen tvivl om, at medlemmerne af LTF har en voldelig adfærd, og at flere af medlemmerne har begået grovere kriminalitet i medlemsperioden. Dette indikerer, at LTF-medlemmernes voldelige handlinger er et dominerende eller almindeligt led i foreningen. Det ses ligeledes, at LTF opfylder flere af de af Ib Dalgas opstillede momenter,

²⁶⁶ 2004 redegørelse om Hizb ut Tahrir, side 7

²⁶⁷ Jyllands-posten: 15 LTF medlemmer undgik domme for drabsforsøg, marts 2019

²⁶⁸ Århus Stiftstidende: Drabsdømte i spidsen for Hells Angels i Århus, januar 2009 og BT: Udvist LTF-leder har kolossalt synderegister, november 2018

²⁶⁹ Justitsministeriet: Notat om adgangen til at opløse en forening ved dom, oktober 2017, side 17

hvorefter kriminaliteten kan henføres til foreningen. Hvis LTF sammenlignes med de tidligere redegørelser om rocker- og bandegrupper, som er forsøgt opløst, antages det, at der ikke er tilstrækkelige beviser til at kunne konstatere, at volden udgår fra foreningen. Det er dog tvivl om, hvorvidt der i dag stilles de samme bevismæssige krav til at kunne opløse foreninger, hvilket også understøttes af Rigsadvokatens antagelse om, at der tidligere er stillet for høje krav. Domstolene skal i deres vurdering af sagen, sikre at afgørelsen ikke strider mod EMRK, og dermed ifølge EMDs udtalelser sikre at det er nødvendigt i et demokratisk samfund at opløse LTF, og at der ikke findes mindre indgribende foranstaltninger, som er egnet til at opfylde formålet. Derudover kræver EMD, at der skal være tungtvejende grunde og overbevisende dokumentation, som viser, at foreningen har til hensigt at bruge vold for at gennemføre sit mål.

5. Retsvirkninger af det foreløbig forbud og opløsning ved dom

I dette afsnit vil det blive klarlagt, hvilke konsekvenser og hvilken betydning det har, at Loyal to Familia siden den 4. september 2018 har været foreløbig forbudt og betydningen og konsekvenserne af en eventuel opløsning ved domstolene.

På nuværende tidspunkt er Loyal to Familia foreløbig forbudt. Det betyder, at foreningen midlertidig er opløst, og det er ulovligt at udøve LTF foreningsaktivitet. I tilfælde af, at LTF bliver endelig opløst ved dom, ophører foreningen juridisk set med at eksistere.²⁷⁰

I afsnit 3.1.4 er det nævnt, at der fremgår flere retsvirkninger af straffeloven i forhold til opløsning af foreninger. Under det foreløbige forbud og i tilfælde af en endelig opløsning af Loyal to Familia kan personer straffes for at videreføre LTF, jf. straffelovens § 132 a, stk. 1. Hvilket indebærer, at medlemmerne blandt andet ikke må udøve foreningsaktivitet, anvende beklædningsgenstande, symboler eller andre LTF-kendetegn, yde økonomisk støtte til LTF og forsamles i det offentlige rum. Det er ikke lovligt for LTF-medlemmerne at besidde eller anvende foreningens kendetegn på offentligt sted, i kriminalforsorgens institutioner eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds jf. straffelovens § 132 a, stk. 2. Dette omfatter fx tatoveringer med en forenings logo, som ikke må være lavet efter forbuddet, og skal være tildækket, hvis det er muligt. Derudover omfatter det kendetegn, som blot kan sende signaler, der viser tilknytningsforhold til LTF. Politiet har ligeledes mulighed for at udstede et opholdsforbud til personer, som har haft tæt tilknytning til LTF, i det tilfælde hvor det vurderes at være af væsentlig betydning for at sikre, at LTF ikke videreføres jf. straffelovens § 132 b, stk. 1. Opholdsforbuddet kræver, at personen har været medlem af LTF eller haft central rolle, og at personen foretager konkrete handlinger, der antyder, at forbuddet ikke respekteres. Derudover kan personer også få påbud om at forlade forsamlinger eller steder, hvis størstedelen af forsamlingen har tilknytning til LTF, jf. straffelovens § 132

²⁷⁰Justitsministeriet: *Notat om bestemmelsen i grundlovens § 78 om foreningsfrihed*, juni 2004 pkt. 7 og pkt. 10

b, stk. 2.²⁷¹ Justitsministeriet har i lovbemærkningerne til § 132 a og § 132 b anført at, “overtrædelser af et foreløbigt forbud vil kunne straffes, selv om domstolene senere måtte nå frem til, at der ikke er grundlag for at opløse foreningen”²⁷². Dette er begrundet i, at det foreløbige forbud ville være indholdsløst, hvis overtrædelsen heraf ikke kunne straffes. Michael Juul Eriksen anfører, at meningen med Grundloven ikke har været, at den udøvende magt skulle kunne forbyde en forening i årevis uden domstolskontrol.²⁷³ I 2010 anførte Rigsadvokaten, at en sag om opløsning af en forening ville tage i hvert fald 4-5 år, fra undersøgelse af foreningen iværksættes, og til eventuel Højesteret har afsagt dom.²⁷⁴ Det er derfor muligt at straffe LTF-medlemmer i et ikke ubetydeligt antal år på baggrund af et administrativt forbud, som først bliver endeligt prøvet ved domstolene om flere år.

Hvis Loyal to Familia opløses ved dom, kan foreningens formue og øvrige ejendele konfiskeres, jf. straffelovens § 75, stk. 5, hvilket Københavns politi i tilkendegivelsen har nedlagt påstand om, blandt andet i forhold til konfiskation af 109 læderveste.²⁷⁵

Opløsningen af Loyal to Familia kan skabe en tryghedsfølelse i samfundet, eftersom LTF vil blive mindre synlige i det offentlige rum, men samtidig kan forbuddet medføre, at andre bander eller rockergrupper bliver mere synlige, hvorfor det kan være problematisk, at det udelukkende er LTF, der forbydes.²⁷⁶ I det tilfælde, at opløsningen af LTF medfører et fald i LTF-medlemmernes kriminalitet, vil kriminaliteten ved de øvrige bande- og rockergrupper sandsynligvis stige²⁷⁷. Det må derfor forventes, hvis domstolene kommer frem til at LTF kan opløses, at Justitsministeriet sandsynligvis vil forsøge at opløse de øvrige bander og rockergrupper i Danmark. Det er dog tvivlsomt, at den kriminalitet som LTF-medlemmerne begår vil falde, idet personerne ikke forsvinder

²⁷¹ Rigsadvokatens meddelelse: *Straf for videreførelse af en foreløbigt forbudt eller opløst forening*, august 2018, pkt. 4.3 og pkt. 4.4 og Lovforslag nr. 208 af 23. marts 2018: *Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening)*, pkt. 2.2 og pkt. 2.3

²⁷² Lovforslag nr. 208 af 23. marts 2018: *Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening)*, pkt. 2.2.2.1.

²⁷³ Københavns politi: *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre*, september 2018, side 8

²⁷⁴ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 19

²⁷⁵ Københavns politi: *Tilkendegivelse*, september 2018

²⁷⁶ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 17

²⁷⁷ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 18

ved et forbud.²⁷⁸ Jacob Mchangama, der er advokat og direktør i Justitia, mener, at et forbud næppe vil betyde færre medlemmer eller færre nye medlemmer, eftersom kriminalitet ikke umiddelbart afskrækker, men nærmere tiltrækker de potentielle medlemmer.²⁷⁹ Som nævnt i afsnit 3.1.4. hindrer opløsningen af en forening ikke, at samme personer danner en ny forening med et nyt formål. LTF kan derfor danne en ny forening dagen efter, den endelige dom i forbudssagen er afsagt. Forbuddet mod LTF vil i praksis være vanskeligt at håndhæve, mener eksperterne Jørgen Albæk Jensen, Jørn Vestergaard og Trine Baumbach. De anerkender dog signalværdien i at forbyde LTF.²⁸⁰ Et forbud vil signalere, at LTF og dets medlemmer ikke er accepteret i samfundet, og at tilknytningen kan straffes. Derudover vil en opløsning vanskeliggøre politiets efterretningsindsamling og dermed efterforskning mod de kriminelle personer i LTF. Efterforskningen vil derfor kræve yderligere ressourcer, og ligeledes vil håndhævelsen af forbuddet kræve adskillige ressourcer.²⁸¹ Jørgen Albæk Jensen anfører, som nævnt indledningsvist i afsnit 2.1, at det vil være en katastrofe, hvis forbudssagen mod LTF tabes, idet det vil betyde, at banderne kan sige, de er lovlige.²⁸²

Der er dermed ikke entydige fordele ved at forbyde Loyal to Familia, og spørgsmålet er, hvilken effekt et endeligt forbud egentlig vil have.

²⁷⁸ Justitsministeriet: *Formel opløsning af bander og rockergrupper ikke en farbar vej*, marts 2010, 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 18 og Berlingske: *Bandeforbud: (ulovlig) symbolpolitik eller effektiv kriminalitetsbekæmpelse*, maj 2009

²⁷⁹ Berlingske: *Bandeforbud: (ulovlig) symbolpolitik eller effektiv kriminalitetsbekæmpelse*, maj 2009

²⁸⁰ Nordjyske: *Juraeksperter: Forbud mod LTF kan være effektivt signal*, august 2017 og Politiken: *Juraprofessor derfor er tidligere forsøg på at forbyde bander mislykkedes*, august 2017

²⁸¹ 2010 udtalelse om bander og rockergrupper, side 18

²⁸² Politiken: *Juraprofessor derfor er tidligere forsøg på at forbyde bander mislykkedes*, august 2017

6. Retspolitiske overvejelser

Dette afsnit vil forsøge at afklare nogle af de retspolitiske spørgsmål, der er i forbuds-sagen. Som tidligere nævnt er sagen mod Loyal to Familia en historisk sag, da Grundlovens § 78 ikke har været anvendt tidligere til opløsning af en rocker/bandegruppe. Dette skaber således stor politisk og samfundsmæssig bevågenhed.

Det fremgår tydeligt af den ovenstående analyse, at betingelserne for at få opløst en forening er strenge. Det kunne derfor overvejes, om der er andre måder at komme rocker-/bandegrupper til livs. I stedet for at fokusere på opløsningen af foreninger gennem en Grundlovsprøvelse, som er en tids- og ressourcetung proces, der kræver en forudgående prøvesag, hvorefter der først efter prøvesagens afslutning kan indledes nye sager mod andre rocker/bandegrupper, kunne der eventuelt sættes ind mod de aktiviteter, som ønskes bekæmpet. Der er allerede indført omfattende lovgivning som relaterer sig til bander, herunder strafskærpende bestemmelser, zoneforbud, forbud mod rockerborge osv., og lovgivningen på områderne bliver flittigt anvendt ved domstolene. Det antages derfor, at der godt kan føres bevis for at enkelte personer har banderelationer. Det kunne derfor være en mulighed at tilpasse lovgivningen, således at lovgiver forbyder de aktiviteter, som de enkelte medlemmer udøver i relation til rocker-/bandegrupperingen. Jørn Vestergaard mener, at der kan findes inspiration i den måde terrorlovgivningen er formuleret *“Efter straffeloven er det jo ikke kun strafbart at begå egentlige terrorhandlinger. Det er også strafbart at støtte terrorisme, at hverve nogen til eller at lade sig hverve til terrorisme, at fremme eller at billige terrorisme”*²⁸³. Det samme kunne man gøre overfor rocker-/bandegrupper. Bestemmelserne antages dog at være meget bredt formuleret, og selvom loven skærpes yderligere, vil der sandsynligvis stadig fra domstolenes side stilles høje krav til beviserne. Den lange Grundlovsproces undgås til gengæld ved at sætte hårdt ind på lovgivningen.²⁸⁴ Derudover undgås det også, at der straffes efter et administrativt forbud, som man gør på nuværende tidspunkt med Loyal to Familia.

²⁸³ Folketingets Retsudvalg 2017-18: REU alm. del bilag 162: *Høring om bandekriminalitet*, januar 2018

²⁸⁴ Folketingets Retsudvalg 2017-18: REU alm. del bilag 162: *Høring om bandekriminalitet*, januar 2018

Et andet retspolitisk dilemma er risikoen for misbrug af Grundlovens bestemmelse. Grundloven sikrer nogle fundamentale rettigheder i et demokratisk samfund. Politikerne har som tidligere nævnt flere gange anmodet Rigsadvokaten om at foretage en undersøgelse af, om de kriminelle grupper kunne opløses. Jacob Mchangama, advokat og direktør i Justitia, mener, at *“Tedensen med at søge foreninger opløst er uheldig. Får man held med et sådan forbud vil det give politikere blod på tanden og vi risikere, at udvande en af de bestemmelser i grundloven, som virkelig yder et bastant forsvar mod statsmagts misbrug”*²⁸⁵ Grundlovens § 78 har en lang historisk baggrund, og den har oprindeligt været tænkt til opløsning af politiske partier, som anvender vold til at opnå sine mål og til påvirkning af anderledes tænkende. Der er således tale om en nyfortolkning af Grundloven, når bestemmelsen søges anvendt til opløsning af kriminelle bandegrupper, og dermed er der en risiko for, at bestemmelsens reelle formål udvandes. Omvendt er Grundloven lavet i en tid, hvor der ikke fandtes det samme antal bandegrupperinger, hvorfor det kan være nødvendigt at anvende en dynamisk fortolkning af Grundlovens § 78.²⁸⁶

Der foreligger således flere retspolitiske overvejelser i forbindelse med en Grundlovsprøvelse. Det skyldes som tidligere nævnt, Grundlovens betydning for demokratiet og retsstaten. Der skal ligge nogle stærke argumenter til grund, før man begynder at nyfortolke Grundloven. Omvendt er det måske på tide, at bestemmelsen bliver prøvet i nyere tid, da Grundloven jo netop er skrevet i en anden tid, hvor man ikke stod overfor de samme juridiske udfordringer. Sagen mod Loyal to Familia har derfor stor betydning, og vil kunne skabe præcedens for fremtidige sager.

²⁸⁵ Berlingske: *Bandeforbud: (ulovlig) symbolpolitik eller effektiv kriminalitetsbekæmpelse*, maj 2009

²⁸⁶ Arbejderen: *Anonyme vidner og grundloven som våben mod bandekrigen*, december 2017

7. Konklusion

Formålet med specialet er at belyse, i hvilke tilfælde en forening kan forbydes i dansk ret. Det er i den henseende vigtigt at afklare, hvornår der er tale om en forening efter Grundlovens § 78 og EMRK art. 11, og hvor tungtvejende beviser der skal til for at forbyde en forening, der har et ulovligt øjemed, herunder virker ved vold. Dette er forsøgt belyst gennem en analyse af Loyal to Familia og en række tidligere sager om opløsning af foreninger.

Det kan ud fra analysen af Grundlovens § 78 og EMRK art. 11 konstateres, at både Grundloven og EMRK beskytter retten til foreningsfrihed uden indblanding fra myndighederne. Der er ingen entydig definition af hvad foreningsbegrebet indeholder, men grundlæggende anses en forening for at være en sammenslutning af en kreds af personer, som har et bestemt formål og har et varigt samvirke. Bestemmelserne hjemler samlet retten til at opløse en forening, der har et ulovligt øjemed, herunder virker ved vold, såfremt det er nødvendigt i et demokratisk samfund.

Det kan konkluderes ud fra en sammenligning af Loyal to Familia sagen og Rigsadvokatens tidligere redegørelser, at LTF er en forening. LTF har et fælles formål, idet de har en fast struktur, er hierarkisk opbygget og består af en fast kreds af personer. Derudover har LTF regler i det indbyrdes forhold mellem deltagerne og forholdet udadtil. Der foreligger ligeledes et økonomisk bindeled mellem foreningen og medlemmerne.

Det er ikke tilstrækkeligt, at Loyal to Familia er en forening. LTF skal ligeledes have et ulovligt øjemed for at kunne opløses. Det konstateres, at LTF har været involveret i flere bandekonflikter, og deres kriminelle handlinger har været kontinuerlige og foretaget i et ikke ubetydeligt omfang igennem deres levetid. Det kan konkluderes, at flere af LTFs medlemmer har begået grov kriminalitet under medlemsperioden i et ikke ubetydeligt omfang, og der ikke er tale om enkelte eller tilfældige lovovertrædelser. Det antages derfor, at handlingerne er foretaget som et dominerende eller almindeligt led i foreningens virksomhed. Det afgørende for en opløsning af LTF er, at volden udgår fra foreningen. Ud fra en sammenligning af LTF med Hells Angels, Bandidos, AK81 og Hizb ut Tahrir, som ligeledes er forsøgt opløst, kan det ikke entydigt konkluderes,

at volden udgår fra foreningen. Baggrunden for, at Rigsadvokaten har anlagt sag om opløsning af LTF og dermed vurderer, at LTF kan opløses, kan være, at Justitsministeriet og Rigsadvokaten tidligere har stillet for høje bevismæssige krav til opløsning af foreninger, der har et ulovligt øjemed. Eller at Rigsadvokaten har flere beviser mod LTF, end man tidligere har haft mod andre rocker- og bandegrupper. Domstolene skal vurdere, at det er hævet over enhver rimelig tvivl, at LTF er en forening, der har et ulovligt øjemed, før LTF kan opløses ved dom. Såfremt de samme høje bevismæssige krav gøres gældende i forbudssagen mod LTF, vurderes det ud fra de beviser, som er anvendt i analysen, at det ikke er hævet over enhver rimelig tvivl, at LTF er en forening med et ulovligt øjemed, herunder virker ved vold.

Forbuddet mod Loyal to Familia har store konsekvenser for foreningen, idet foreningen ikke længere kan udøve deres foreningsaktiviteter. Derudover kan LTF-medlemmerne straffes for at videreføre LTF og besidde eller anvende foreningens kendetegn, inden domstolen har taget stilling til, hvorvidt de kan opløses i henhold til Grundlovens § 78. Det er derfor muligt at straffe LTF-medlemmer i et ikke ubetydeligt antal år på baggrund af et administrativt forbud, som først bliver endeligt prøvet ved domstolene om flere år. Det kan ikke umiddelbart konkluderes, hvorvidt en opløsning af LTF vil medføre et fald i kriminaliteten. Derudover vil opløsningen kræve adskillige ressourcer fra politiet, og politiet vil ikke have den samme kontrol med LTF, der er dermed ikke en tydelig fordel ved at opløse LTF.

Der kan være mindre indgribende måder, hvorpå man kan komme forebyggelsen af rocker og bander til livs, end en tids og ressourcetung Grundlovsprøvelse. Lovgiver kan forbyde de aktiviteter, som de enkelte medlemmer udøver i relation til rocker/bandegrupperingen. Herunder forbud mod at hverve, fremme eller billige rocker/bande aktiviteter.

Foreningsfriheden er en grundlovssikret ret, hvorfor der kan være betænkeligheder ved en ændring eller nyfortolkning af loven. Grundlovens § 78 har ikke været tiltænkt opløsning af rocker- og bandegrupperinger, hvorfor en opløsning af disse vil være en nyfortolkning af Grundloven, som på sigt kan risikere at udvande bestemmelsens oprindelige formål. Det kan overvejes, om det er på tide, at Grundlovens § 78 bliver prøvet i nyere tid ud fra en dynamisk tilgang.

8. Litteraturliste

8.1. Lovmateriale

Lovbekendtgørelse nr. 1284 af 14. november 2018 om rettens pleje
Lovbekendtgørelse nr. 1156 af 20. september 2018 om straffeloven
Lovbekendtgørelse nr. 1079 af 20. september 2017 om behandling af personoplysninger i politiets Efterforskningsstøttedatabase.
Lov nr. 672 af 8. juni 2017, om ændring af straffeloven, lov om forbud mod ophold i bestemte ejendomme og lov om fuldbyrdelse af straf m.v. (styrket indsats mod rocker- og bandekriminalitet m.v.)
Lov nr. 285 af 29. april 1992 om den Europæiske Menneskerettighedskonvention (inkorporeringsloven)
Lov nr. 169 af 5. juni 1953 om Danmarks Riges Grundlov
Den Europæiske Menneskerettighedskonvention af 4. november 1950
Lov nr. 349 af 22. august 1941 om Forbud mod kommunistiske Foreninger og mod kommunistisk Virksomhed

8.2. Forarbejder

Beretninger om Forhandlinger paa Rigsdagen 1849, nr. 332 og 405
Betænkning afgivet af forfatningskommissionen af 1946 fra 1953
Folketingstidende 1987/88, 1. samling
Lovforslag nr. 208 af 23. marts 2018: <i>Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (retsvirkninger af et foreløbigt forbud mod eller en opløsning af en forening)</i>
Motiverne til udkast til lov om strafferetsplejen, marts 1875
Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, I
Rigsdagstidende 1952-53, tillæg A, II
Preparatory work on article 11 of the European Convention on Human Rights, Strasbourg, 16th August 1956

8.3. Retspraksis

Retten i Roskilde den 4. april 2019, http://www.domstol.dk/Roskilde/nyheder/doms-resumeer/Pages/DominævningsesagmodfleremedlemmerafLTF.aspx
Retten på Frederiksberg den 22. marts 2019, http://www.domstol.dk/frederiksberg/nyheder/domsresumeer/Pages/FaengselsstraffeforgrovvoldogforsøggherpaavedrørendeangrebunderbandekonfliktenmellemLTFogBrothasi2017.aspx
Østre Landsret den 13. marts 2019, http://www.domstol.dk/oestrelandsret/nyheder/domsresumeer/Pages/Fængseli10årforaffyringaf11skudmedhalvautomatiskpistolmodblandtandettilfældigtforbipasserendepåNørrebroiseptember2017medbag.aspx
U 2019.1594 H, dom af 6. februar 2019
TfK 2019.434 V, dom af 14. januar 2019
TfK 2019.353 Ø, dom af 13. december 2018
Københavns Byret den 26. november 2018, http://www.domstol.dk/KobenhavnsByret/nyheder/domsresumeer/Pages/Tomedlemmerafbandegrupperingidømtfængselihenholdsvis7årsamt4årog6månederforvåbenbesiddelseogskyderiunderbandekonflikt.aspx
U 2019.780 Ø, dom af 21. november 2018
U 2019.751 H, dom af 20. november 2018
Københavns Byret den 4. september 2018, http://www.domstol.dk/KobenhavnsByret/nyheder/domsresumeer/Pages/33-årigidømtfængseli7årforbesiddelseaftoskydevåbeniforbindelsemedbandekonflikten.aspx
TfK 2018.1053/2 Ø, dom af 22. juni 2018
U 2018.2405 V, dom af 12. marts 2018
District Court of Middel-Nederland: <i>ECLI:NL:RBMNE:2017:6241</i> , 20. december 2017, https://www.om.nl/actueel/nieuwsberichten/%40101443/bandidos-motorcycle
Rhino m.fl. mod Schweiz, dom af 11. december 2016
Gorzelik m.fl. mod polen, dom af 17. februar 2004
Refah Partisi m.fl. mod Tyrkiet, dom af 13. februar 2003
Gorzelik m.fl., dom af 20. december 2001

Sidiropoulos m.fl. mod Grækenland, dom af 10. juli 1998
U 1996.984 Ø, dom af 18. april 1996
U 1924.514 H, dom af 30. april 1924
U 1874.479 Ø, dom af 2. februar 1874

8.4. Litteratur

Christensen, Jens Peter og Jensen, Jørgen Albæk m.fl.: <i>Dansk Statsret</i> , 2. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2016
Christensen, Jens Peter og Jensen, Jørgen Albæk m.fl.: <i>Grundloven med kommentarer</i> , 1. udgave, Jurist og Økonomforbundets forlag, 2015
Evald, Jens: <i>Retskilderne og den juridiske metode</i> , 2. udgave, Jurist og Økonomforbundets forlag, 2000
Germer, Peter: <i>Statsforfatningsret</i> , 5. udgave, Jurist og Økonomforbundets forlag, 2012
Kjølbro, Jon Fridrik: <i>Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere</i> , 4. Udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2017
Lorenzen, Peer m.fl.: <i>Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer, Art 10-59 samt tillægsprotokollerne</i> , 3. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2011
Munk-Hansen, Carsten: <i>Retsvidenskabsteori</i> , 1. udgave, DJØF, 2018
Tvarnø, Christina og Nielsen, Ruth: <i>Retskilder og retsteorier</i> , 5. reviderede udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2017
Ross, Alf: <i>Dansk statsforfatningsret 2</i> , 3. gennemarbejdet udgave ved Ole Espersen, Nyt nordisk forlag - Arnold Busck, 1980
Rytter, Jens Elo: <i>Individets grundlæggende rettigheder</i> , 3. udgave, Karnov Group, 2019
Smith, Eva: <i>Straffepoces - grundlæggende regler og principper</i> , 6. udgave, Forlaget Thomson, 2007
Sørensen, Max: <i>Statsforfatningsret</i> , 2. Udgave ved Peter Germer, Juristforbundets forlag, 1973

Vestergaard, Jørn: <i>Straffeprocess - grundtræk af danske strafferetspleje</i> , 2. udgave, Gjøellerup/Gads forlag, 2018
Wegener, Morten: <i>Juridisk metode</i> , 3. reviderede udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2000
Werlauff, Erik og Hansen, Lone: <i>Den juridiske metode - en introduktion</i> , 2. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2016
Zahle, Henrik: <i>Dansk forfatningsret 3, menneskerettigheder</i> , 3. udgave, Christian Ejlers' forlag, 2003
Zahle, Henrik: <i>Danmarks Riges Grundlov med kommentarer</i> , 2. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2006

8.5. Redegørelser og notater

1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos: Rigsadvokaten: <i>Redegørelse om mulighederne for at søge rockerklubberne Hells Angels og Bandidos opløst ved dom</i> , kapitel 1-4, 27. april 1998, aktindsigt modtaget den 14. marts 2019, bilag 3
2004 redegørelse om Hizb ut Tahrir: Justitsministeriet: <i>Rigsadvokatens redegørelse om opløsning af Hizb ut-Tahrir - sammenfatning og konklusion</i> , 15. januar 2004, hentet den 4. februar 2019, http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2004/redegørelse_hizb-ut-tahrir.pdf
2008 redegørelse om Hizb ut Tahrir: Rigsadvokaten: <i>Supplerende redegørelse om eventuel opløsning af Hizb-ut-Tahrir i henhold til grundlovens § 78</i> , juni 2008, hentet den 1. februar 2019, https://vidensbasen.anklagemyndigheden.dk/h/6dfa19d8-18cc-47d6-b4c4-3bd07bc15ec0/VB/06d891b1-781c-4e80-bc3e-65da1de21fc9
2010 udtalelse om bander og rockergrupper: Rigsadvokaten: <i>Udtalelse til brug for vurderingen af, om der bør iværksættes en undersøgelse af spørgsmålet om opløsning af visse bander og rockergrupper</i> , marts 2010, hentet den 1. februar 2019, http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2010/Udtalelse%20rigspolitiet%20bander.pdf
Justitsministeriet: <i>Notat om adgangen til at opløse en forening ved dom</i> , 2. oktober 2017, hentet den 1. februar 2019, https://www.ft.dk/samling/20181/beslutningsforslag/b14/spm/1/svar/1536657/1980924.pdf
Justitsministeriet: <i>Notits om Grundlovens § 78, stk. 2</i> , 30. september 1996, bilag 5
Justitsministeriet: <i>Notits om opløsning af rocker-klubber</i> , 3. oktober 1996, bilag 6

Justitsministeriet: *Notat om bestemmelsen i grundlovens § 78 om foreningsfrihed*, 29. juni 2004, hentet den 20. februar 2019, <http://krim.dk/undersider/jura/love/grundlov/78-foreningsfrihed-notat-jm-juni-2004.pdf>

Rigsadvokaten: *Resume af Rigsadvokatens redegørelse om muligheden for at søge Pædofilgruppen og DPA-Gruppen 04 opløst ved dom i henhold til grundlovens § 78*, 7. december 2005, hentet den 9. marts 2019, <https://www.ft.dk/samling/20051/alm-del/reu/bilag/185/227692.pdf>

8.6. Juridiske artikler

Krenchel, Jens og Hansen, Søren Friis: *Reflektioner over foreningsbegrebet*, U.1997B.273, 1997

Nielsen, Gorm Toftegaard: *Grundlovens § 78 og foreningsforbud*, U1999B.67, 1999

8.7. Avisartikler

Arbejderen: *Anonyme vidner og grundloven som våben mod bandekrigen*, 5. december 2017, hentet den 27. april 2019, <https://arbejderen.dk/blog-indlæg/bjorn-elmquist/anonyme-vidner-og-grundloven-som-våben-mod-bandekrigen>

Berlingske: *Bandeforbud: (ulovlig) symbolpolitik eller effektiv kriminalitetsbekæmpelse*, 17. maj 2009, hentet den 26. april 2019, <https://mchangama.blogs.berlingske.dk/2009/05/17/bandeforbud-ulovlig-symbolpolitik-eller-effektiv-kriminalitetsbekæmpelse/>

Berlingske: *Seks grunde: Derfor mener anklagemyndigheden, at LTF kan opløses og forbydes*, 6. februar 2019, hentet den 28. februar 2019, <https://www.berlingske.dk/danmark/seks-grunde-derfor-mener-anklagemyndigheden-at-ltf-kan-oploeses-og>

BT: *Bag om banden: Loyal to Familia er voldsparat og bliver flere og flere*, 16. august 2017, hentet d. 10. april 2019 <https://www.bt.dk/danmark/bag-om-banden-loyal-to-familia-er-voldsparat-og-bliver-flere-og-flere>

BT: *Udvist LTF-leder har kolossalt synderegister*, 20. november 2018, hentet den 27. april 2019, <https://www.bt.dk/krimi/udvist-ltf-leder-har-kolossalt-synderegister>

DR Indland: *Anklager: Banden LTF har overført over en million kroner til fængslede bandemedlemmer*, 6. februar 2019, hentet 25. marts 2019, <https://www.dr.dk/nyheder/indland/anklager-banden-ltf-har-overfoert-over-en-million-kroner-til-faengslede>

DR Indland: *Halvdelen af storbanden Loyal to Familia er bag tremmer*, 15 marts 2013, hentet d. 10. april 2019. <https://www.dr.dk/nyheder/indland/halvdelen-af-storbanden-loyal-familia-er-bag-tremmer>

DR Indland: *Loyal to Familia er forbudt: Her får du bandens historie*, 6. februar 2019, hentet den 8. februar 2019, <https://www.dr.dk/nyheder/indland/loyal-familia-er-forbudt-her-faar-du-bandens-historie>

DR Indland: *Tyskland har forbudt bander - men de er der endnu*, 27. august 2017, hentet den 15. februar 2019 <https://www.dr.dk/nyheder/indland/tyskland-har-forbudt-bander-men-de-er-der-endnu>

Documents: *39 sager mod LFT siden forbuddet*, 5. februar 2019, hentet den 11. marts 2019 <https://www.document.dk/2019/02/05/39-sager-mod-ltf-siden-forbuddet/>

Faktalink: *Bandekrigen i Danmark*, senest opdateret februar 2018, hentet den 10. april 2019, <https://faktalink.dk/titelliste/bandekrigen-i-danmark>

Faktalink: *Rockere - historisk baggrund*, 2002, hentet den 14. april 2019, <https://faktalink.dk/titelliste/roce>

Jyllands-posten: *15 LTF medlemmer undgik domme for drabsforsøg*, fredag den 22. marts 2019, bilag 7

Nordjyske: *Juraeksperter: Forbud mod LTF kan være effektivt signal*, 8. august 2017, hentet den 28. februar 2019, <https://nordjyske.dk/nyheder/juraprofessor-ser-et-vigtigt-signal-i-forbud-mod-ltf/5df9a884-d2ae-4be0-a4ea-52a64b10ed78>

Politiken: *Juraprofessor derfor er tidligere forsøg på at forbyde bander mislykkedes*, 9. august 2017, hentet den 1. februar 2019 <https://politiken.dk/indland/art6060602/Derfor-er-tidligere-forsog-pa-at-forbyde-bander-mislykkedes>

Politiken: *Topfigur i ny bandegruppering: Vi er et broderskab*, 25. februar 2013, hentet den 7. februar 2019, <https://politiken.dk/indland/art5438390/Topfigur-i-ny-bandegruppering-Vi-er-et-broderskab>

Politiken: *Vicepræsident i LTF udvises i stor sag om grov kriminalitet*, 4 april 2019, hentet den 4. april 2019, <https://politiken.dk/indland/art7125440/Vicepræsident-i-LTF-udvises-i-stor-sag-om-grov-kriminalitet>

TV2 Nyhederne: *Københavns politi forbyder Loyal to Familia*, 4. september 2018, hentet den 15. februar 2019 <http://nyheder.tv2.dk/samfund/2018-09-04-koebenhavns-politi-forbyder-loyal-to-familia>

Århus Stiftstidende: *Drabsdømte i spidsen for Hells Angels i Århus*, 18. januar 2009, hentet den 20. april 2019, <https://stiften.dk/aarhus/Drabsdoemte-i-spidsen-for-Hells-Angels-i-AAarhus/artikel/37915>

8.8. Andet

Anklagemyndigheden: *Anklagemyndigheden rejser historisk forbudssag mod bandegrupperingen Loyal to Familia*, 18. juni 2018, hentet den 1. februar 2019, <https://anklagemyndigheden.dk/da/anklagemyndigheden-rejser-historisk-oploesningssag-mod-bande-grupperingen-loyal-familia>

Bandidos MC - The Official Website, hentet den 27. april 2019 <http://www.bandidosmc.com>

Den Europæiske Union: *Den Europæiske Unions Domstol (EU-Domstolen)*, 19. februar 2019, hentet den 12. marts 2019 https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_da

Den Danske Ordbog. Det danske Sprog- og Litteraturselskab: *Anstiftelse*, 2018, første udgave af ordbogen udkom 2003-5, <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=anstiftelse>

Folketinget: *Grundlovens § 78*, hentet den 28. februar 2019 <https://www.ft.dk/da/dokumenter/bestil-publikationer/publikationer/ningrundlov/min-grundlov/kapitel-8/paragraf-78>

Folketingets Retsudvalg 2017-18: REU alm. del bilag 162: *Høring om bandekriminalitet*, 18. januar 2018, hentet den 27. marts 2019, <https://www.ft.dk/samling/20171/alm-del/REU/bilag/162/1852086/index.htm>

Hells Angels MC Danmark: *Om os*, 2014, hentet den 11. april 2019, <https://hells-angels.dk>

Hizb ut Tahrir - Skandinavien: *Ofte stillede spørgsmål*, 1. oktober 2013, hentet den 10. april 2019, <http://www.hizb-ut-tahrir.dk/content.php?contentid=459>

Justitsministeriet: *Aftale om Bandepakke III - Bander bag tremmer*, 24. marts 2017, hentet den 13. februar 2019 http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2017/aftaletekst_bandepakke.pdf

Justitsministeriet: *Formel opløsning af bander og rockergrupper ikke en farbar vej*, 9. marts 2010, hentet den 20. februar 2019, <http://www.justitsministeriet.dk/nyt-og-presse/pressemeddelelser/2010/formel-oploesning-af-bander-og-rockergrupper-ikke-en-farbar-vej>

Justitsministeriets Forskningskontor: *Flowet i rocker-/bandemiljøet*, august 2017, hentet den 10. april 2019, <http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2016/Flowrapport%202016%2C%20juni.pdf>

Justitsministeriets Forskningskontor: *Veje ind i og ud af rocker- og bandemiljøer*, september 2014, hentet den 22. april 2019, <https://www.ft.dk/samling/20131/alm-del/REU/bilag/403/1404297.pdf>

Justitsministeriet: *Justitsministeren tiltræder sag om at opløse Loyal to Familia*, 28. juni 2018, hentet den 13. februar 2019, <http://www.justitsministeriet.dk/nyt-og-presse/pressemeddelelser/2018/justitsministeren-tiltraeder-sag-om-oploese-loyal-familia>

Justitsministeriet publikationer - schultzboghandel: *Kapitel 8. Grundlovsmæssige bestemmelser for PET's virke*, juni 2009, hentet den 15. februar 2019 http://jm.schultzboghandel.dk/upload/microsites/jm/ebooks/pet/pet_bind15/ber/kap08.html#_ftn825

Justitsministeriet, Retsudvalget 2016-17: *REU Alm. del endelig svar på spørgsmål 952*, 16. november 2017, hentet den 1. april 2019, <https://www.ft.dk/samling/20171/alm-del/reu/spm/125/svar/1444514/1820644.pdf>

Københavns politi: *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre*, 4. september 2018, aktindsigt modtaget den 21. marts 2019, bilag 1

Københavns politi: *Tilkendegivelse*, 4. september 2018, aktindsigt modtaget den 21. marts 2019, bilag 2

Rigsadvokatens meddelelse: *Straf for videreførelse af en foreløbigt forbudt eller opløst forening*, 31. august 2018, hentet den 1. april 2019, <https://vidensbasen.anklagemyndigheden.dk/h/6dfa19d8-18cc-47d6-b4c4-3bd07bc15ec0/VB/fdc22223-245e-41a2-8fd0-1e4cc85d1037#ID0EXE>

Rigspolitiet: *Politiets Tryghedsundersøgelse 2018*, december 2018, hentet den 12. februar 2019 <https://politi.dk/>

[/media/mediefiler/pdf/rigspolitiet/statistikker/tryghedsundersogelse/politiets-tryghedsundersogelse-2018pdf.pdf?hash=139A73AA6FE9205DBFE094468782D1C8FBCBF8D5&la=da](https://politi.dk/-/media/mediefiler/pdf/rigspolitiet/statistikker/tryghedsundersogelse/politiets-tryghedsundersogelse-2018pdf.pdf?hash=139A73AA6FE9205DBFE094468782D1C8FBCBF8D5&la=da)

Rigspolitiet: *Politiets Tryghedsundersøgelse 2017*, februar 2018, hentet den 1. februar 2019, <https://politi.dk/-/media/mediefiler/dokumenter/landsdaekkende/statistikker/tryghedsundersogelse/politiets-tryghedsundersogelse-2017.pdf?la=da&hash=F500CE6BC069FFDAEFF8046454F8DE64F8C16C01>

9. Bilagsliste

Bilag 1:

Københavns politi, *Foreløbig forbud mod Loyal to Familia (LTF) efter grundlovens § 78, stk. 3, gældende fra den 4. september 2018 og indtil videre*, 4. september 2018, aktindsigt modtaget den 21. marts 2019

Bilag 2:

Københavns politi: *Tilkendegivelse*, 4. september 2018, aktindsigt medtaget den 21. marts 2019

Bilag 3:

1998 redegørelse om Hells Angels og Bandidos: Rigsadvokatens redegørelse af 27. april 1998 om mulighederne for at søge rockerklubberne Hells Angels og Bandidos opløst ved dom, kapitel 1-4, 17. juni 1998

Bilag 4:

Tabel 1 og tabel 2 fra Københavns byret den 8. april 2019

Bilag 5:

Justitsministeriet: *Notits om Grundlovens § 78, stk. 2*, 30. september 1996

Bilag 6:

Justitsministeriet: *Notits om opløsning af rocker-klubber*, 3. oktober 1996

Bilag 7:

Jyllands-posten: *15 LTF medlemmer undgik domme for drabsforsøg*, fredag den 22. marts 2019